

Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség

Éves jelentés 2005

Alapvető jogok és antidiszkrimináció

Foglalkoztatási és szociális ügyek

Európai Bizottság

Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség

Éves jelentés
2005

Foglalkoztatási és szociális ügyek

Alapvető jogok és antidiszkrimináció

Európai Bizottság
Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság
D.3 egység

Kézirat lezárva: 2005. április

A kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóságának véleményét vagy álláspontját.

Amennyiben igényt tart az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóságának „ESmail” elektronikus hírlevelére, kérjük, jelezze e-mailben a következő címen: empl-esmail@cec.eu.int. A hírlevél rendszeres időközönként angol, francia és német nyelven jelenik meg.

Elkészítés

Applica sprl

Grafikai terv

Boom Boom sprl

Fényképek

5. 7. 9. 10. 12. 18. 21. 22. oldal: © Media Consulta

25. 27. 29. 33. 34. oldal: © Carl Cordonnier, Dailylife

36. oldal: © Európai Bizottság

A „Europe Direct” szolgálat segít választ találni az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire.

Ingyenesen hívható telefonszám:

00 800 6 7 8 9 10 11

Jelentős mennyiségű további információt talál az Európai Unióról az interneten. Az információk az Európa szerveren, a következő címen állnak rendelkezésre: <http://europa.eu.int>

Rendszerező adatok a kiadvány végén találhatóak.

Luxembourg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, 2005

ISBN 92-894-9455-7

© Európai Közösségek, 2005

Sokszorosítása engedélyezett, amennyiben a forrást feltüntetik.

Printed in Belgium

FEHÉR, KLÓRMENTES PAPIRRA NYOMTATVA

Tartalom

Bevezetés >	5
I. rész > Előrelépés a faji egyenlőségről és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvek végrehajtása terén	7
EU-jogszabályok és intézkedések	7
Változások a nemzeti törvényhozásban	13
Az egyéni jogok védelme és érvényesítése	17
II. rész > A romák helyzetének javítása az EU-ban	25
A kihívás jellege és mértéke	25
Koncentrált erőfeszítés a romák helyzetének javítására	26
Romák a középpontban – közösségi cselekvési program	31

A múlt év során további előrehaladást értünk a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben és az Európai Unióban élő minden ember egyenlő bánásmódhoz fűződő jogának érvényesítésében.

Most sok tagállam tett lépéseket abba az irányba, hogy törvényeit összhangba hozza a 2000-ben elfogadott két EU-irányelvvel – a faji egyenlőségről szóló (2000/43/EK) irányelvvel, amely a mindennapi élet legtöbb területén tiltja a faji vagy etnikai alapon történő hátrányos megkülönböztetést, és a foglalkoztatás során alkalmazott egyenlő bánásmódról szóló (2000/78/EK) irányelvvel, amely tiltja a foglalkoztatással és képzéssel kapcsolatban a vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, életkor és szexuális irányultság alapján történő hátrányos megkülönböztetést. E tagállamok között van a 2004 májusában az EU-hoz csatlakozott tíz új ország is.

Az EU hátrányos megkülönböztetés elleni cselekvési programja továbbra is támogatást nyújt ezekhez az erőfeszítésekhez, főképpen annak érdekében, hogy az emberek tudatára ébredjenek az új törvényekben foglalt jogaiknak és kötelezettségeiknek, és utasítsák vissza a megkülönböztető hozzáállást és magatartást.

Az előrehaladás ellenére továbbra is létezik hátrányos megkülönböztetés, és többet szükséges tenni annak biztosításáért, hogy megfelelően alkalmazzák és hajtsák végre a keretjogszabályt. A Bizottság ellenőrzi, hogy a tagállamokban bevezetett új törvények összhangban vannak-e ezekkel az irányelvekkel, és megteszi a kellő lépéseket, ha nem ez a helyzet. Részletes információkat gyűjt arról is, hogyan alkalmazták az irányelveket az elfogadásuk óta eltelt öt év alatt a tagállamok, és erről 2006-ban be fog számolni az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.

A Bizottság konzultációs folyamatba kezdett 2004 májusában a jövő politikai prioritásairól azzal, hogy kiadott egy zöld könyvet az egyenlőségről és a megkülönböztetésmentességről a kibővített EU-ban. 2005 közepe táján el kell fogadni egy, a zöld könyvből következő közleményt, amely intézkedésekre tesz javaslatokat – többek között tartalmazza az Egyenlő Esélyek Európai Éve megszervezését is 2007-ben.

A Bizottság által ennek a politikai területnek tulajdonított kiemelt fontosságot tükrözött egy új csoport, az alapvető jogokkal, a megkülönböztetés elleni harccal és az esélyegyenlőséggel foglalkozó biztosok csoportjának létrehozása 2004-ben. A csoportnak, amelynek elnöke a Bizottság elnöke, ösztönöznie kell a politikai napirend megvalósítását, és biztosítani kell a kezdeményezések közötti következetességet ezen a területen. Egy másik kulcselem egy új EU Alapvető Jogok Hivatala létrehozásának a terve.

JELENTÉSVÁZLAT

Ez a jelentés összegzi a hátrányos megkülönböztetés elleni harcban a múlt évben a tagállamokban és EU-szinten végbement fejleményeket. Két részre oszlik. Az első rész felvázolja a faji egyenlőségről és a foglalkoztatás során alkalmazott egyenlő bánásmódról szóló irányelvekben foglalt követelményeket és a Bizottság folyamatban levő lépéseit annak érdekében, hogy a tagállamok betartsák ezeket. Ezután áttekinti a tagállamok által az ezeknek a követelményeknek a teljesítése érdekében bevezetett új törvényeket és más intézkedéseket, valamint bemutat néhány példát a gyakorlatban alkalmazott törvényekre.

A jelentés második része a romák helyzetét vizsgálja az Európai Unióban, akik a kibővített EU-ban együttesen a legnagyobb etnikai kisebbséget alkotják. Betekintést ad az EU-nak a roma közösségek által elszenvedett széles körű kirekesztés és hátrányos megkülönböztetés elleni, folyamatban levő néhány intézkedésébe.

Konzultáció az EU megkülönböztetés elleni politikájának jövőjéről

Az egyenlőség és megkülönböztetésmentesség a kibővített Európai Unióban ⁽¹⁾ témájú zöld könyv megjelentetése 2004-ben konzultációs folyamatot indított el azokról a további lépésekről, amelyeket meg kell tenni a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem kiterjesztése és megerősítése érdekében. A kérdőívre mintegy 1443 választ és 150 írásos hozzászólást kaptak az összes tagállamból, valamint Romániából és Törökországból. Ezeket nemzeti, regionális és helyi hatóságok, az egyenlőséggel foglalkozó testületek, nem kormányzati szervezetek, szociális partnerek, szakértők és egyes emberek küldték be. Ennek fő eredményeit a 2004 novemberében Hollandiában megtartott „Egyenlőség a jövő Európájában” című konferencián mutatták be. Ezek többek között a következők:

- Az EU-nak növelnie kell erőfeszítéseit a hátrányos megkülönböztetés elleni harcban a bővítést követően (a válaszolók 88%-a szerint).
- Az EU-nak külön lépéseket kell tennie a romák helyzetének rendezésére az összes tagállamban.
- Az EU-nak fokoznia kell harcát a szexuális irányultsággal kapcsolatos előítélet és hátrányos megkülönböztetés ellen mind a régi, mind az új tagállamokban.
- További erőfeszítések szükségesek az irányelvek nemzeti szintű végrehajtásának biztosítása érdekében.
- Az irányelvek hatékony végrehajtásának fő akadályai a megkülönböztető hozzáállás és magatartás szívós továbbélése (68%), a hiányos jogszabályok (59%) és a jogokról és kötelezettségekről való tájékoztatás és a tudatosság hiánya (48%).
- Erős az igény a nem kormányzati szervezetekkel és másokkal szemben, hogy mindegyik megkülönböztetési alap esetében növeljék a védelmet a faji egyenlőségről szóló irányelv szintjére, ezt viszont egyes nemzeti hatóságok korainak tartják.
- Az ezen irányelvek által nem érintett problémák kezelésére a leghatékonyabb eszközöknek gondolják a további jogszabályokat (34%), a tudatosság növelését (32%) és a pozitív lépéseket (23%).
- Érződött, hogy a megkülönböztetésmentességi és egyenlőségi megfontolásokat érvényesíteni kell egy sor EU-politikában.
- A válaszolók 82%-a egyetértett azzal, hogy szorosabb kapcsolatnak kellene lennie a különböző – köztük a nemi alapú – hátrányos megkülönböztetések elleni harc erőfeszítéseit között.
- A válaszolók 93%-a az adatgyűjtést fontosnak tartotta az egyenlőségi és a hátrányos megkülönböztetés elleni hatékony politika kidolgozása érdekében, bár hangsúlyozták a magánélethez való jog védelmének szükségességét.
- Az írásbeli válaszok nagy többsége rávilágított az EU-finanszírozás hozzáadott értékére, amelyet a politikai lépések és a megkülönböztetés elleni törvényhozás támogatásához nyújt. A támogatás előnyben részesített prioritásai a „tájékoztatás és tudatosság növelése” (60%), valamint az „elemzés és figyelemmel kísérés” (54%).
- Úgy vélték, hogy a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben bevont összes szerv szerepe fontos volt, különösen azoké, amelyek a hátrányos megkülönböztetés áldozataival foglalkoztak, és hogy különösen a nemzeti hatóságok részvételét kell növelni.

(1) http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/policy/aneval/green_en.htm

Előrelépés a faji egyenlőségről és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvek végrehajtása terén

Az elmúlt évben egy sor európai uniós tagállamban történt jelentős előrelépés a faji egyenlőségről szóló (2000/43/EK) és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló (2000/78/EK) irányelv további végrehajtása terén. A tíz új tagállamnak az irányelveket 2004. május 1-jéig, az EU-hoz való csatlakozásáig, teljes mértékben át kellett ültetnie saját jogrendszerébe, és ennek eredményeként sok új törvényt fogadtak el az EU-bővítést megelőző hónapokban. Ugyanakkor a többi 15 tagállamból sokban, amelyek esetében a saját jogrendbe való átültetés határideje már lejárt (a faji egyenlőségről szóló irányelv esetében 2003. július 19-én, a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv esetében 2003. december 2-án), további lépéseket tettek a teljes körű átültetés felé.

Az esetek egy részében a szóban forgó törvények életkor és fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetésre vonatkoznak, amelyek esetében a tagállamok a más alapon történő megkülönböztetésekre megszabott határidőkhöz képest legfeljebb három évvel hosszabb határidőt kérhettek arra, hogy eleget tegyenek a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvnek. Dánia úgy döntött, hogy egy évvel kér többet a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvnek a fogyatékoság tekintetében való végrehajtásához. Az Egyesült Királyság fogyatékosági szabályai 2004 októberében léptek életbe, a szakképzésre vonatkozó új szabályok végrehajtása pedig 2006 szeptemberétől fog megkezdődni. Dánia ezenkívül egy további évet kért a kor szerinti megkülönböztetésre vonatkozó törvényhozásra, és 2004 decemberében fogadta el mind a kor, mind a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó jogszabályokat. A választható három további évet Belgium, az Egyesült Királyság, Hollandia, Németország és Svédország használja fel a kor alapján történő, Franciaország, Svédország, illetve az Egyesült Királyság (a szakképzés tekintetében) a fogyatékoság alapján történő megkülönböztetésre vonatkozó törvényhozással kapcsolatban. Ezeknek az államoknak évente kell a Bizottságnak beszámolniuk a végrehajtás során elért előrehaladásukról.

EU-JOGSZABÁLYOK ÉS INTÉZKEDÉSEK

A faji egyenlőségről és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv áttekintése

Mi az EU hátrányos megkülönböztetés elleni irányelveinek a célja?

A két irányelvet 2000-ben fogadták el annak érdekében, hogy megállapítsák az EU tagállamaiban a faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, koron és szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés elleni hatályos törvények közös minimumát. Céljuk egy általános törvényi keret megteremtése a hátrányos megkülönböztetés e formáinak leküzdésére és ezáltal az egyenlő bánásmód elvének megvalósítása. Ezek nem gátolják a tagállamokat abban, hogy az irányelvek által megkövetelnél nagyobb védelmet biztosítsanak a hátrányos megkülönböztetés ellen. Az irányelveknek saját jogrendjükbe való átültetésekor

azonban a tagállamok nem kaptak felhatalmazást arra, hogy a korábinál alacsonyabba csökkentsék a védelem szintjét.

Kit védenek az európai jogszabályok?

A két irányelv mindenkit véd az EU területén a faji vagy etnikai származásán, vallásán vagy meggyőződésén, korán, szexuális irányultságán vagy fogyatékoságán alapuló hátrányos megkülönböztetése ellen. Ez kiterjed azokra a személyekre is, akik nem állampolgárai egyik tagállamnak sem, de az EU területén tartózkodnak. A védelem mindenkire kiterjed, aki azért szenved el hátrányos megkülönböztetést, mert az őt hátrányosan megkülönböztető azt *gondolja vagy feltételezi* róla, hogy egy bizonyos fajhoz, valláshoz stb. tartozik, még akkor is, ha nem ez a helyzet. Ez egyformán vonatkozik bárkire, akit hátrányosan megkülönböztetnek azért, mert *kapcsolatba hozzák* egy bizonyos fajjal, vallással, szexuális irányultsággal stb.

Mi ellen védenek a jogszabályok?

Az irányelvek mindenkit védenek a hátrányos megkülönböztetés következő formái ellen:

- *A közvetlen hátrányos megkülönböztetés ellen*, amikor az egyik személyt kevésbé jóindulatúan kezelik, mint ahogy a másikat hasonló helyzetben kezelték vagy kezelnék a felsorolt megkülönböztetési alapok egyike alapján.
- *A közvetett hátrányos megkülönböztetés ellen*, amikor egy semlegesnek és nem megkülönböztetőnek látszó rendelkezés, kritérium vagy gyakorlat ténylegesen hátrányos másokhoz viszonyítva egy meghatározott faji vagy etnikai származású, vallású vagy meggyőződésű, korú vagy szexuális irányultságú egyénre nézve, kivéve, ha azt egy jogszerű cél objektív módon indokolja, és az megfelelő vagy szükséges eszköz ennek a célnak az elérése érdekében.
- *Zaklatás ellen*, azaz, ha a felsorolt megkülönböztetési jogcímek közül bármelyikkel összefüggésben nem kívánt bánásmód fordul elő egy személy méltóságának megsértése *céljából vagy azt eredményezően* és az megfélemlítő, ellenséges, lealacsonyító, megalázó vagy bántó légkörhöz vezet.
- *A hátrányos megkülönböztetésre való utasítás ellen*, amikor egy másik személyt utasítanak megkülönböztető magatartásra – ez is felér a megkülönböztetéssel.

Ráadásul azok a munkaadók – és mások, akikre vonatkozik a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv, mint például a képzéseket nyújtók –, akik elmulasztják, hogy *elfogadható elhelyezést* biztosítsanak a fogyatékosok számára, szintén megsértik az egyenlő bánásmód elvét. Ez azt jelenti, hogy meg kell tenniük a megfelelő intézkedéseket ahhoz, hogy a fogyatékosok számára is hozzáférhető legyen a foglalkoztatás, az előmenetel vagy a képzésben való részvétel. A munkaadók nem kötelesek olyan intézkedéseket hozni, amelyek aránytalan terhet jelentenének számukra. Azt, hogy pontosan mi számít ilyen tehernek, minden esetben egyénileg kell megállapítani az eset körülményeit figyelembe véve. Végül soron ez a bíróságok döntésén múlik. Mindenesetre ez a teher nem tekinthető aránytalanak, ha a tagállam intézkedéseket hozott abból a célból, hogy csökkentse a munkaadók terheit például összegek erre a célra való juttatásával.

Végül az irányelvek értelmében a hátrányos megkülönböztetésre panaszkozó vagy amiatt peres eljárást kezdeményező munkavállalókat meg kell védeni az elbocsátás vagy egyéb, a panaszra válaszul a munkaadó részéről bekövetkező kedvezőtlen bánásmód ellen. Ez *megtorlásnak* felel meg, ami jogellenes. Az egyéneket a megtorlás ellen a munkavállalás körén kívül is védi a faji egyenlőségről szóló irányelv.

Hol és milyen körülmények között tiltják ezek az irányelvek a hátrányos megkülönböztetést?

Tilos a hátrányos megkülönböztetés faji vagy etnikai származás, vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján a foglalkoztatáshoz való hozzájutás, önálló munkavégzés vagy a foglalkozások tekintetében, a válogatási szempontokat és a toborzást is beleértve; a szakképzés és iránymutatás minden fajtájához való hozzáférés tekintetében, beleértve a gyakorlati munkatapasztalatot; az alkalmazási és munkafeltételek tekintetében, beleértve az elbocsátást és fizetséget; valamint a szakszervezeti vagy más dolgozói szervezetben, munkaadói szövetségben, illetve szakmai testületben való tagság vagy abba való bekapcsolódás tekintetében.

A faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilos a szociális védelem, beleértve a társadalombiztosítási és egészségügyi szociális előnyöket (mint például az ingyenreceptek és utazási kedvezmények), és az oktatás tekintetében; valamint a mindenki számára hozzáférhető javakhoz és szolgáltatásokhoz, beleértve a lakáshoz való hozzájutást, tekintetében is.

Hogyan lehet az irányelvek alapján érvényesíteni az egyenlő bánásmódhoz való jogot?

Mindenkinek, aki úgy gondolja, hogy hátrányosan megkülönböztették, hozzá kell tudnia férni azokhoz a *bíróági vagy közigazgatási eljárásokhoz*, amelyek révén érvényesítheti jogait. A bíróságoknak vagy egyéb felelős szervezeteknek meg kell vizsgálniuk az esetüket (a nemzeti szinten megállapított időtartamon belül), és megfelelően orvosolniuk kell a panaszt, ha úgy találják, hogy a hátrányos megkülönböztetés megvalósult. Egyes országokban különleges eljárásokat hoztak létre külön a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos viták eldöntésére, és számos *békéltető* eljárás is rendelkezésre áll a viták megoldására. Még ha egy tagállam nem is hajtotta végre megfelelően az irányelveket, az egyént akkor is védik annak rendelkezései (lásd lent: „Az egyének jogainak védelme és érvényesítése”).

Ügyük bíróság vagy más szerv elé vitelekor *az áldozatoknak joga van olyan szervezetek támogatásához*, amelyeknek jogos érdeke fűződik az egyenlő bánásmód elvének érvényesítéséhez, például a szakszervezetek vagy a hátrányos megkülönböztetéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetek. Az áldozatoknak általában beleegyezésüket kell adniuk ehhez a támogatáshoz.

Mivel a hátrányos megkülönböztetés esetei természetüknél fogva nehezen bizonyíthatók, az irányelvek a hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó esetekben az általában szükségesnél gyengébb szintű bizonyítékot követelnek meg az állítólagos áldozat részéről. Ha a felperes olyan tényeket bizonyít, amelyekből *feltételezhető*, hogy hátrányos megkülönböztetés történt, a „*bizonyítás terhe*” átszáll az alperesre, akinek bizonyítania kell, hogy nem valósult meg az állított hátrányos megkülönböztetés. Ez a szabály a polgári jogi és közigazgatási bíróságokra és eljárásokra vonatkozik, viszont nem alkalmazható a büntetőeljárásokra, amelyekre még mindig a hagyományosan magasabb szintű bizonyítási eljárás vonatkozik, illetve a nyomozati eljárásokra.

A hátrányos megkülönböztetésről szóló törvények megsértését *hatásos, arányos és visszatartó erejű szankciókkal* kell büntetni, amelyek tartalmazhatják az áldozatnak fizetendő kárpótlást. Az Európai Bíróság szerint a szexuális alapon történő hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó esetjogban a tagállamoknak olyan jogorvoslatot kell nyújtaniuk, amely az egyének európai közösségbeli jogainak „valós és hathatós” védelmét biztosítja, és valós és elrettentő hatást gyakorol a munkaadókra. Sőt a tagállamok nem szabhatják meg a hátrányos megkülönböztetés áldozatainak fizetendő kárpótlás összegének felső határát (lásd a *Von Colson*, 14/83 és a *Marshall II*, C-271/91 ügyeket a www.curia.eu.int honlapon).

Van bármilyen kivétel az egyenlő bánásmód elve alól?

Az irányelvek megengednek néhány kivételt a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve alól. Először is, megengedik azokat a **pozitív intézkedéseket**, amelyek keretében egyes csoportokat kedvezőbb módon kezelnek, mint másokat, a meghatározott megkülönböztetési alapok valamelyikéhez kapcsolódó hátrányok megelőzése vagy az azokért való kárpótlás érdekében.

Másodszor megengedik a különbségtételt a bánásmód terén akkor, ha a foglalkozásbeli tevékenység olyan típusú, amelynek elvégzéséhez valóban egy bizonyos etnikai eredetű, vallású vagy korú stb. személy szükséges. Azt, hogy ez a követelmény valóban **komoly és döntő foglalkozásbeli követelmény-e**, szigorúan ítélik meg. Ezenkívül, ahol azt az ezt az irányelvet megelőző nemzeti jog vagy gyakorlat megengedi, a valláson vagy meggyőződésen alapuló lelkeségű szervezetek, mint például egyházak, kérhetik, hogy egyes hivatásbeli tevékenységeket csak olyan személyek vállalhassanak, akik annak a vallásnak vagy meggyőződésnek a követői. Amennyiben ezeknek a tevékenységeknek a jellege vagy az összefüggés, amelyben ezeket gyakorolják, valósá, jogossá és indokoltá teszi a személy vallására vagy meggyőződésére vonatkozó követelményt, akkor ez nem számít hátrányos megkülönböztetésnek.

Az **életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetés alól** meghatározott **kivételek** vannak. A tagállamok választhatják azt, hogy a törvényeikben meghatározzák, hogy bizonyos körülmények között az életkor alapján alkalmazott bánásmódbeli eltérések valójában nem számítanak kor szerinti megkülönböztetésnek, ha azokat egy jogos cél tárgyilagosan és ésszerűen indokolja – például foglalkoztatáspolitikai, munkaerő-piaci vagy szakképzési célkitűzések –, és a cél elérésének eszközei megfelelőek és szükségesek. A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv példákat hoz fel arra, hogy bizonyos körülmények között mi indokolhatja a bánásmódbeli különbségtétel jogosságát. Ezek között vannak a foglalkoztatáshoz vagy szakképzéshez való hozzáférés különleges feltételei, valamint a foglalkoztatás és a foglalkozás gyakorlásának feltételei, beleértve az elbocsátást vagy fizetést a fiataloknak, idősebb dolgozóknak vagy gondozóknak. Az ilyen feltételek akkor engedhetők meg, ha azok

célja ezen emberek szakmai integrációjának az előmozdítása vagy a védelmének a biztosítása. Alsó korhatár, a szolgálatban eltöltött szakmai tapasztalat vagy rangidősség is ki lehet kötve a foglalkoztatás megszerzésének vagy bizonyos, a foglalkoztatáshoz kapcsolódó előnyökhöz jutásnak a feltételeként. Toborzáskor ki lehet tűzni egy felső korhatárt, amikor ez az álláshoz szükséges képzés követelményein vagy a nyugdíjba menetelt megelőző ésszerű, munkában eltöltött idő szükségességén alapul.

Ha a tagállamok ilyen kivételeket engednek meg, akkor ezeket rögzíteniük kell nemzeti törvényeikben, biztosítva azt, hogy a kivételeknek jogos célja van, és hogy azok megfelelőek és szükségesek. Az utóbbi azt jelenti, hogy a legkevésbé sem szabad, hogy lehetséges legyen ezt a célt más, nem megkülönböztető eszközökkel elérni.

Az irányelv azt is megengedi a tagállamoknak, hogy egy foglalkozásra vonatkozó társadalombiztosítási rendszerben korhatárt szabjanak meg a nyugdíjazásra vagy nyugdíjra, illetve rokkantsági járadékra való jogosultság feltételül. Egy ilyen rendszeren belül különböző életkort lehet meghatározni az alkalmazottak különböző kategóriáira, és a korkövetelményt biztosítási statisztikai számításokban is fel lehet használni, amíg az nem eredményez nemek közötti hátrányos megkülönböztetést.

A két irányelv azonos módon nem alkalmazandó azokra a feltételekre, amelyek azokra a harmadik országbeli állampolgárokra és hontalan személyekre vonatkoznak, akik belépnek az egyik tagállamba, és ott tartózkodnak, vagy arra a bánásmódra, amely ezek jogállásából következik. Megjegyzendő azonban, hogy az EU hosszú időtartamú ott-tartózkodókról szóló irányelve (2003/109/EK) értelmében garantált az EU-állampolgárokkal egyenlő bánásmód azon harmadik országbeli állampolgárok számára, akik hosszú időn át az EU területén élnek. Az EU állampolgárait a nemzetiség alapján történő hátrányos megkülönböztetés ellen az EU-ban az EK-Szerződés 12. cikke védi.

Ezenkívül a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv (a valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, koron és szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetést illetően) nem vonatkozik:

- a nemzeti jogrendszer által meghatározott olyan intézkedésekre, amelyek egy demokratikus társadalomban szükségesek a közbiztonság, a közrend fenntartásához és a bűncselekmények megakadályozásához, az egészség és mások jogainak és szabadságjogainak védelméhez;
- az állami vagy hasonló rendszerek – beleértve a társadalombiztosítást vagy szociális védelmet – kifizetéseire.

Végül a tagállamok kivonhatják a fegyveres erőket a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv rendelkezései alól az életkor és az alkalmatlanság tekintetében.

Milyen más teendőkre kötelezik az irányelvek a tagállamokat?

A tagállamoknak létre kell hozniuk egy **szervet (vagy szervezet) a faji vagy etnikai származás tekintetében az egyenlő bánásmód előmozdítására**. Biztosítaniuk kell, hogy ezek a szervek képesek legyenek legalább független segítséget nyújtani a hátrányos megkülönböztetések áldozatainak azzal, hogy figyelemmel kísérik azok hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó panaszait, független felméréseket készítenek, független jelentéseket és ajánlásokat jelentetnek meg bármely hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó kérdésről.

A tagállamok felelőssége, hogy **terjesszék** országukban **az információt** az egyenlőségi törvényekről, mind az irányelveket jogrendjükbe átültető új törvényekről, mind a már hatályban levő régiékről. Támogatniuk kell **a munkaadói és a munkavállalói szervezetek között** az egyenlő bánásmódról folytatott eszmecserét is, és ösztönözniük kell **a párbeszédet** a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben érdekelt nem kormányzati szervezetekkel.

A tagállamok kötelesek **eltörölni minden megkülönböztető törvényt vagy szabályozást**, és biztosítani, hogy hatálytalanítanak a szerződésekben vagy kollektív szerződésekben, illetve a szervezetek belső szabályaiban előforduló minden megkülönböztető rendelkezést.

A tagállamoknak a faji egyenlőségről szóló irányelv alkalmazásáról 2005. július 19-éig, a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv alkalmazásáról 2005. december 2-ig, majd ezután **ötévente, jelentést kell tenniük az Európai Bizottságnak**. A Bizottság ezután ezt az információt az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa részére az adott irányelv alkalmazásáról készítendő jelentések elkészítéséhez használja fel.

Mit tehet az Európai Bizottság, ha egy tagállam nem hajtja végre megfelelően ezeket az irányelveket?

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés értelmében az Európai Bizottság végrehajtási intézkedést indíthat azon tagállamok ellen, amelyek elmulasztják teljesíteni az irányelvek követelményeit (226. cikk). Ilyen eljárást a nemzeti jogrendbe való átültetés nem közlése és az irányelvek rendelkezéseinek való meg nem felelés miatt lehet indítani akkor, ha az átültetés nem teljes vagy nem helyes. Az eljárás azzal indul, hogy a Bizottság hivatalos levelet küld a tagállamnak, amelyben körvonalazza, hogy miért véli úgy, hogy az illető állam elmulasztotta teljesíteni kötelezettségeit. Az államnak két hónap áll rendelkezésére a válaszadásra. Ha az ügy addig nem oldódik meg, a Bizottság egy „indoklással ellátott véleményt” kézbesít, amelynek megválaszolására a tagállamnak további két hónapja van. Ha elmulasztja a választ, vagy a válasz nem kielégítő, a Bizottság a tagállamot az Európai Bíróság elé idéztetheti.

Ha a Bíróság úgy találja, hogy a tagállam elmulasztotta kötelezettségei teljesítését, akkor a tagállamnak meg kell hoznia a szükséges intézkedéseket a bírósági ítélet végrehajtására. Ezt követően, ha a Bizottság úgy véli, hogy a tagállam nem hozott kielégítő intézkedéseket, lehetőséget biztosít az illető államnak, hogy benyújtsa észrevételeit, azután egy indoklással ellátott véleményt bocsát ki, amelyben részletezi azokat a pontokat, amelyeknek az állam nem tett eleget (az EK-Szerződés 228. cikke), és egy korlátozott időtartamot jelöl meg ezen pontok teljesítésére. Ha a tagállam még mindig nem teljesíti ezeket, a Bizottság újra a Bíróság elé viheti az ügyet, és meghatározhatja azt az összeget, amelyet elgondolása szerint az államnak fizetnie kellene. Ha a Bíróság úgy találja, hogy a tagállam nem hajtotta végre az ítéletét, egy általános összeget vagy kényszerítő bírságot róhat ki rá.

A Bizottság intézkedései öt tagállam ellen

2004 júliusában a Bizottság öt tagállamot (Ausztriát, Finnországot, Görögországot, Luxemburgot és Németországot) az Európai Bíróság elé idéztetett a faji egyenlőségről szóló irányelvnek saját jogrendjükbe való átültetése közlésének elmulasztása miatt. A jogsértési eljárás megelőző szakaszaiban nem született megoldás. 2004 decemberében a Bizottság ugyanezeket a tagállamokat idéztette a Bíróság elé a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv átültetésének nem közlése miatt. A Bizottság és az ezen tagállamok közötti korábbi kommunikáció ismét nem oldotta meg a kérdést (míg ez megtörtént Belgium, Dánia, az Egyesült Királyság, Hollandia, Írország és Portugália tekintetében, amelyekkel szemben eredetileg szintén megindították a jogsértési eljárást).

Görögországban és Németországban a törvényjavaslatot csak 2004 végén nyújtották be a parlamentnek. Időközben Görögországban elfogadták a jogszabályt, és így ez ellen a tagállam ellen megszüntették az eljárásokat. Luxemburgban a parlamentnek 2003 végén benyújtott két törvényjavaslatot még mindig nem fogadták el. Ausztriában még nem minden tartomány ültette át saját jogrendjébe az irányelveket, Finnországban pedig az irányelveket még az Åland-szigeteken is végre kell hajtani. A jogsértési eljárás figyelembe veszi azt a tényt, hogy Németország értesítette a Bizottságot arról, hogy igénybe szándékozik venni a választható három pluszévet a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv átültetéséhez az életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetésre vonatkozóan. A másik négy tagállam egyike sem hosszabbította meg ilyen módon hivatalosan a határidőket.

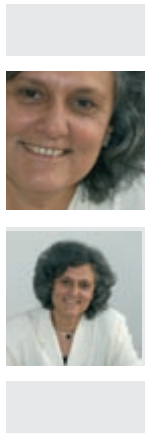
2005. február 24-én az Európai Bíróság elítélte Finnországot és Luxemburgot azért, mert nem fogadta el a faji egyenlőségről szóló irányelvet saját jogrendjébe átültető törvényeket (a C-327/04 és C-320/04 sz. ügy).

2004 végéig a tíz új tagállam közül mindegyik, kivéve a Cseh Köztársaságot, hivatalosan értesítette a Bizottságot arról, hogy átültette saját jogrendjébe a két irányelvet. Közleményeiket jelenleg vizsgálja a Bizottság, amely tudatában van annak, hogy néhány országban az átültetésben jelentős hiányok tapasztalhatók. Hivatalos figyelmeztető levelet küldtek a Cseh Köztársaságnak a két irányelv nem közlése miatt. Annak oka, hogy az új tagállamokkal kapcsolatos eljárást később indították meg, mint a régi tagállamok ellen, a későbbi átültetési határidő (2004. május 1.). Ráadásul a Bizottság inkább csak „csomagokban” indít jogsértési eljárásokat, mint egyes tagállamok ellen, vagyis megvárja, amíg rendelkezésére áll az összes szükséges információ a több tagállam elleni egyidejű eljárás megindításához.

Fokozott munka kezdődött az irányelveknek való meg nem felelés miatti jogsértési eljárások hivatalos lépéseinek előkészítésére. Ez felöleli az irányelvek végrehajtásának szándékával létrehozott nemzeti törvények részletes vizsgálatát az átültetés lehetséges hiányosságainak vagy kiskapuinak feltárása céljából. A faji egyenlőségről szóló irányelvnek meg nem felelés miatt készülő jogsértési „csomag” hivatalos lépéseit valószínűleg 2005-ben indítják el számos régi tagállam ellen. Ezt valószínűleg követni fogják a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv megsértésével kapcsolatos csomagok néhány régi tagállam és mindkét irányelvvel kapcsolatban néhány új tagállam ellen.

A nemzeti jogszabályok tanulmányozása során a Bizottság szem előtt tartja az EK-irányelveknek azt a jellegzetességét, hogy a tagállamok szabadon választhatják meg a rendelkezések végrehajtásának legmegfelelőbb formáit. Mindazonáltal a testületnek meg kell bizonyosodnia arról, hogy a jogszabályokkal elérik az irányelvek szándéka szerinti eredményeket. A Bizottság munkáját, amelynek során ellenőrzi ezek megfelelőségét, segíti a megkülönböztetésmentesség tekintetében a Független Jogi Szakértők Európai Hálózata, amely beszámol az egyes tagállamokban lezajló fejleményekről.

Az EU faji egyenlőségről szóló irányelve, amelyet az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény formájában hajtottunk végre Magyarországon, úttörő eszköze a kisebbségek hátrányos megkülönböztetéssel szembeni, jogi eszközökkel történő védelmének. Figyelembe vettük az irányelvben meghatározott összes olyan jogi követelményt, amely elengedhetetlen azok számára, akik esetleg a jövőben bármilyen jellegű diszkriminációval találják szembe magukat. Ebben az évben létrehoztuk az Egyenlő Bánásmód Hatóságot is, hogy kivizsgálja a hátrányos megkülönböztetés eseteit, és bírósági eljárást indítson a felelősök ellen.

Nagy érdeklődéssel várjuk, hogyan alkalmazzák majd ezt a romák jogi védelmének a megerősítésére, mivel az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz utalt ügyek többsége a romák ellen a foglalkoztatás és oktatás területén elkövetett faji diszkriminációval foglalkozott. Őszintén remélem, hogy a civil társadalmi szervezetek részt fognak venni az eljárásokban a hátrányos megkülönböztetés áldozatainak nevében, annak érdekében, hogy az új jogszabály a lehető legnagyobb hatást érje el.

Tudatában vagyunk viszont annak, hogy a romák helyzetét nem lehet egyedül jogi aktussal megoldani; ennek egyéb intézkedésekkel is párosulnia kell. A magyar kormány koordináló szerepet játszik a „Roma évtizedben”, a Világbank és a Nyílt Társadalom Intézet kezdeményezésében, amelyet 2005 februárjában Magyarország és hét másik európai ország indított el. Ezen a kezdeményezésen keresztül remélhetőleg képesek leszünk mindenféle erőforrást maximalizálni a romák gazdasági és társadalmi helyzetének egész Európára kiterjedő javítása érdekében.

GÖNCZ KINGA, IFJÚSÁGI, CSALÁDÜGYI, SZOCIÁLIS ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGI
MINISZTER, MAGYARORSZÁG

VÁLTOZÁSOK A NEMZETI TÖRVÉNYHOZÁSBAN

Annak ellenére, hogy a saját jogrendbe való átültetés határidői lejártak, még mindig kerül sor törvénymódosításokra és új jogszabályok elfogadására egy sor olyan EU-tagállamban, amelynek végre kell hajtania a két hátrányos megkülönböztetés elleni irányelvet. **Szlovákiában** 2004 májusában fogadták el a hátrányos megkülönböztetés elleni törvényt. **Írországban** a 2004. évi egyenlőségi törvény 2004 júliusában lett törvény, amely módosította az 1998. évi foglalkoztatási egyenlőségről szóló törvényt és a 2000. évi egyenlő jogállásról szóló törvényt. **Máltán** 2004 novemberében fogadták el azt a jogszabályt, amelynek célja a 2002. évi foglalkoztatásról és munkakapcsolatokról szóló törvény elfogadása után, a saját jogrendbe való átültetés során elmaradt, foglalkoztatással kapcsolatos hiányok pótlása volt. 2004 decemberében **Dániában** új törvényt fogadtak el a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvnek a korra és a fogyatékosokra vonatkozó rendelkezései átültetése céljából; **Franciaországban** elfogadták azt a jogszabályt, amely létrehozta a Hátrányos Megkülönböztetés Elleni és az Egyenlőségért Folytatott Küzdelem Főhatóságát, amelynek célja a faji egyenlőségről szóló irányelv teljes átültetése; valamint **Magyarországon** egy kormányrendeletet alkottak az Egyenlő Bánásmód Hatóságról. **Belgiumban** a vallon régió és a francia nyelvű és német nyelvű közösségek 2004 májusában fogadtak el új törvényt. **Ausztriában** 2004-ben fogadták el a jogszabályt Stájerország, Bács, Alsó-Ausztria és Karintia tartományokban, valamint törvénytervezetet nyújtottak be Vorarlberg és Felső-Ausztria tartományokban. **Görögországban** egy, a két irányelvben meghatározott összes alapon történő hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó törvényt hirdettek ki 2005 januárjában, **Svédországban** ugyanebben a hónapban lépett hatályba a társadalombiztosítás terén a szexuális irányultság alapján való hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabály. **Lengyelországban** a nemzeti és etnikai kisebbségekről és a regionális nyelvről szóló törvény 2005 májusában fog hatályba lépni.

ÖSSZESÍTŐ TÁBLÁZAT: AZ IRÁNYELVEK VÉGREHAJTÁSÁNAK ÁLLAPOTA (2005. ÁPRILIS 1-JEI HELYZET)

Megjegyzés: Ez a táblázat összesíti az irányelvekkel kapcsolatban meghozott jogszabályokat. Nem kelti azt a látszatot, mintha fel tudná becsülni, hogy a nemzeti jog teljes mértékben összhangban van-e az irányelvekkel, vagy hogy ezeknek az érintett tagállamban teljes mértékben eleget tettek-e. Mivel a nemzeti jog még mindig nagyon gyorsan változik ezen a területen, nem kell sok időnek eltelnie ahhoz, hogy új jogszabályok jelenjenek meg az itt leírtakon kívül.

Belgium	<p><i>Szövetségi szint:</i> A hátrányos megkülönböztetés elleni 2003. február 25-i törvény, amely módosítja az Esélyegyenlőség és a Rasszizmusellenesség Központját felállító 1993. február 15-i törvényt; a rasszizmus elleni törvényt megerősítő 2003. január 20-i törvény, amely az egyes, a rasszizmus vagy idegengyűlölet által ihletett cselekmények büntetésére vonatkozó 1981. július 3-i törvényt módosítja.</p> <p><i>Regionális szint:</i> Flamand Régió/Közösség 2002. május 8-i rendelete a foglalkoztatási piacon való arányos részvételről; a francia ajkú közösség 2004. május 19-i rendelete az egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról; a Vallon Régió 2004. május 27-i rendelete a foglalkoztatás és szakképzés során alkalmazandó egyenlő bánásmódról; a német ajkú közösség 2004. május 17-i rendelete az egyenlő bánásmódnak a munkaerőpiacon való garantálásáról; 2003. június 26-i rendelet Brüsszel fővárosi régió munkaerőpiacának vegyes irányításáról.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i></p>
Cseh Köztársaság	<p>Az utoljára 2004-ben módosított 65/1964 sz. egybefoglalt munka törvénykönyve; a 361/2003 sz. egybefoglalt törvény a biztonsági erők tagjainak szolgálati kapcsolatairól; 221/1999 sz. egybefoglalt törvény a fegyveres erők tagjainak szolgálati viszonyairól a 2002. évi módosítás szerint; 218/2002 sz. egybefoglalt törvény az államigazgatási hivatali szolgálatról és a tisztviselők és egyéb alkalmazottak díjazásáról; 561/2004 sz. egybefoglalt iskolai törvény.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i></p>
Dánia	<p>960 (2004) sz. törvény a büntető törvénykönyv 266. b) szakaszáról; a faji megkülönböztetést stb. tiltó 626 (1987) sz. törvény; a 253 (2004) sz. és 1416 (2004) sz. törvénnyel módosított 459 (1996) sz. törvény, amely tiltja a hátrányos megkülönböztetést a foglalkoztatás és a foglalkozások stb. tekintetében; a faj és etnikum alapján való egyenlőtlen bánásmód tilalmáról szóló 374 (2003) sz. törvény; (2004) december 22-ei 1417 sz. törvény az életkor és fogyatékoság alapján való közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetés tilalmáról; 411 (2002) sz. törvény a Nemzetközi Tanulmányok és Emberi Jogok Intézetéről.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára és további alapokra is kiterjed.</i></p>
Németország	<p>A 2001-ben módosított, munkakapcsolatról szóló törvény; szövetségi törvény a személyzeti képviselőről, 2001-ben módosítva; törvény a fogyatékos személyekkel való egyenlő bánásmódról.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i></p>
Észtország	<p>Törvény a jogi kancelláról szóló törvény módosításáról és az ezzel kapcsolatos törvények; az Észt Köztársaság törvénye a munkaszerződésről, módosítva 2004. április 22-én; büntető törvénykönyv.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i></p>
Görögország	<p>Törvény a faji vagy etnikai származásra, vallási vagy más meggyőződésre, fogyatékosagra, korra vagy szexuális irányultságra tekintet nélküli egyenlő elbánás elvéről (megjelent 2005. január 27-én).</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára kiterjed.</i></p>
Spanyolország	<p>2003/62 sz. december 30-i törvény költségvetési, közigazgatási és szociális intézkedésekről; 5/2000 sz. augusztus 4-i jogi rendelet; a társadalmi rend megsértéséről és ennek szankcióiról szóló törvény, módosítva 2004 januárjában; 51/2003 sz. december 2-i törvény a fogyatékkal élő személyek egyenlő lehetőségeiről, a megkülönböztetésmentességről és az egyetemes hozzáférésről.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára kiterjed.</i></p> <p>Az 1865/2004 sz., a Nemzeti Fogyatékosági Tanácsot létrehozó rendelet.</p>
Franciaország	<p>1881. évi sajtótörvény (utoljára módosítva: 2005. február); 2001-1066 sz. hátrányos megkülönböztetés elleni törvény; 2002-73 sz., a társadalmi modernizációról szóló törvény; az erre szakosodott szövet (HALDE) létrehozó 2004. december 21-i törvény; 2004. december 20-i törvény a társadalmi kohézióról.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i></p>
Írország	<p>2004. évi egyenlőségi törvény, amely módosítja a foglalkoztatási egyenlőségről szóló 1998. évi törvényt és az egyenlő jogállásról szóló 2000. évi törvényt; nyugdíjtörvény 1990-2004; a kábító hatású folyadékokról szóló 2003. évi törvény.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i></p>
Olaszország	<p>A 2000/43 sz. irányelvet átültető 2003. július 9-i 215 sz. törvényerejű rendelet, utólag módosítva a 2004. augusztus 2-i 256 sz. törvényerejű rendelettel; a szakosodott szerv belső szerkezetéről és hatásköréről szóló 2003. december 11-i rendelet.</p> <p><i>A faji és etnikai származásra vonatkozik.</i></p> <p>A 2000/78 sz. irányelvet átültető 2003. július 9-i 216 sz. törvényerejű rendelet, módosítva a 2004. augusztus 2-i 256 sz. törvényerejű rendelettel.</p> <p><i>A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvben szereplő minden megkülönböztetési alapra vonatkozik.</i></p>
Ciprus	<p>Az egyenlő bánásmódról (faji vagy etnikai származás) szóló 59(I)/2004 sz. törvény; a fogyatékosággal élő személyekről szóló 57(I)/2004. sz. törvény (módosítás). 58(I)/2004 sz. törvény az egyenlő bánásmódról a foglalkoztatásban és a foglalkozások területén.</p> <p><i>Kiterjed a faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, koron, szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetésre.</i></p> <p>A közigazgatási megbízottról szóló 36 (I)/2004 sz. törvény(módosítás); a rasszizmus és egyéb hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemről (megbízottról) szóló 42 (1)/2004 sz. törvény.</p> <p><i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára és további alapokra is kiterjed.</i></p>

Lettország	A munka törvénye, elfogadták 2001-ben, módosítva 2004. május 7-én. <i>A megkülönböztetési alapok nem teljes listájára terjed ki, nincs kifejezett utalás a szexuális irányultságra.</i>
Litvánia	Törvény az egyenlő lehetőségekről, hatálybalépés 2005. január 1-jén; a 2003. május 1-jén módosított büntető törvénykönyv. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára kiterjed.</i>
Luxemburg	Nem fogadtak el, illetve nem módosítottak semmilyen törvényt az irányelvek elfogadása óta.
Magyarország	2003. évi CXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról; 362/2004 sz. kormányrendelet az Egyenlő Bánásmód Hatóságról és eljárásának részletes szabályairól. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alpra is kiterjed.</i>
Málta	A foglalkoztatásról és a munkakapcsolatokról szóló 2002. évi törvény és a 2004. évi 461. sz. jogi közlemény (a foglalkoztatási szabályozásokban alkalmazandó egyenlő bánásmódról); 2000. évi törvény az egyenlő lehetőségekről (fogyatékkal élő személyek számára). <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára kiterjed.</i>
Hollandia	1994. évi törvény az általános egyenlő bánásmódról, amelyet módosított az EK 2004. évi végrehajtási törvénye; 2003. december 17-i törvény a kor alapján történő megkülönböztetésről; 2003. április 3-i törvény a fogyatékos vagy krónikus betegség tekintetében történő egyenlő bánásmódról. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alpra is kiterjed.</i>
Ausztria	<i>Szövetségi szint:</i> Szövetségi törvény az egyenlő bánásmódról (elfogadva 1993-ban, módosítva 2004-ben); egyenlő bánásmódról szóló törvény; törvény az Egyenlő Bánásmód Bizottságáról és az Egyenlő Bánásmód Hivataláról (mindegyik 2004. július 1-jén lépett hatályba). <i>Tartományi szint:</i> Stájerországi törvény az egyenlő bánásmódról; bécsi szolgálati rend; bécsi hátrányos megkülönböztetés elleni törvény; alsó-ausztriai egyenlő bánásmódról szóló törvény; karintiai hátrányos megkülönböztetés elleni törvény. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára és a szexuális alpra terjed ki. A fogyatékosokra eddig csak a tartományi jogszabályok terjednek ki.</i>
Lengyelország	Munka törvénykönyve (utoljára módosítva: 2003. november 14.); 2004. április 20-i törvény a foglalkoztatás előmozdításáról és a munkaerőpiac intézményeiről; a miniszterek tanácsának 2002. június 25-i rendelete a kormány meghatalmazásáról a férfiak és nők egyenlő jogállása érdekében; törvény a nemzeti és etnikai kisebbségekről és a regionális nyelvről (2005. január 6-án fogadták el, hatályban van 2005. május 1. óta). <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alpra is kiterjed.</i>
Portugália	18/2004 sz. törvény a faji, etnikai származáson alapú megkülönböztetésről, 251/2002 sz. törvényerejű rendelet; 38/2004 sz. törvény a fogyatékkal élő személyek rehabilitációjára és részvételére irányuló intézkedésekről; 16/2001 sz. törvény a vallásszabadságról; 99/2003 sz. törvény, a munka törvénykönyve; a munka törvénykönyvét szabályozó 35/2004 sz. törvény. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alpra is kiterjed.</i>
Szlovénia	Az egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2004. évi törvény; a fogyatékos személyek szakmai rehabilitációjáról és foglalkoztatásáról szóló 2004. évi törvény; a foglalkoztatási kapcsolatokról szóló 2003. évi törvény. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alpra is kiterjed.</i>
Szlovákia	365/2004 sz. egybefoglalt törvény a bizonyos területeken való egyenlő bánásmódról és a hátrányos megkülönböztetés elleni védelemről, amely bizonyos más törvényeket is módosít és kiegészít (hátrányos megkülönböztetés elleni törvény); a Szlovák Nemzeti Emberi Jogi Központot létrehozó 308/1993 sz. egybefoglalt törvény, amelyet utoljára 2004-ben módosítottak; 311/2001. törvény, a munka törvénykönyve egybefoglalva, utoljára a 365/2004 sz. törvénnyel módosítva. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára kiterjed.</i>
Finnország	21/2004 sz., a megkülönböztetésmentességről szóló törvény; büntető törvénykönyv a 302/2004 sz. törvény módosítása szerint; a foglalkoztatási szerződésekről szóló törvény a 23/2004 sz. törvény módosítása szerint. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alpra is kiterjed.</i>
Svédország	Az etnikai alapú hátrányos megkülönböztetést tiltó törvény (1999:130), utoljára módosítva a 2003:308-as törvénnyel; a fogyatékkal élő személyeknek a munka világában való hátrányos megkülönböztetését tiltó törvény (1999:132), módosítva a 2003:309-es törvénnyel; a munka világában a szexuális irányultság alapján való hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény (1999:133), módosítva a 2003:310-es törvénnyel; az egyetemeken a diákokkal szembeni egyenlő bánásmódról szóló törvény (2001:1286), módosítva a 2003:311-es törvénnyel; a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény (2003:307), módosítva a 2004:1089-es törvénnyel. A társadalombiztosítás tekintetében a szexuális irányultság alapján való hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabály 2005 januárjában lépett hatályba. <i>Az életkor kivételével a két irányelv összes megkülönböztetési alapjára kiterjed.</i>
Egyesült Királyság	<i>Nagy-Britannia:</i> A faji kapcsolatokról szóló 1976. évi törvény, utoljára a 2003. évi faji kapcsolatokról szóló szabályozással módosítva. <i>Észak Írország:</i> A faji kapcsolatokról szóló (ÉÍ) 1997. évi rendelet, utoljára a 2003. évi faji kapcsolatokról szóló rendeleti szabályozással módosítva. <i>A faji és nemzeti eredetre vonatkozik.</i> <i>Nagy-Britannia:</i> A fogyatékosok alapján történő megkülönböztetésről szóló 1995. évi törvény, utoljára módosítva a fogyatékosok alapján történő megkülönböztetésről szóló 2003. évi szabályozással; a fogyatékosok alapján történő megkülönböztetésről szóló 1995. évi törvény (nyugdíjak) szabályozásai 2003; a foglalkoztatási egyenlőségről (hit vagy meggyőződés) szóló 2003. évi szabályozás; a foglalkoztatási egyenlőségről (szexuális irányultság) szóló 2003. évi szabályozás (módosítás); <i>Észak Írország:</i> A tisztességes foglalkoztatásról és bánásmódról szóló 1998. évi (ÉÍ) rendelet, utoljára módosítva a tisztességes foglalkoztatásról szóló 2003. évi szabályozással; a foglalkoztatási egyenlőségről (szexuális irányultság) szóló 2003. évi (ÉÍ) szabályozás; a fogyatékosok alapján való megkülönböztetésről szóló 1995. évi törvényt (módosító) (ÉÍ) 2004. évi szabályozás. <i>Kiterjed a valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, szexuális irányultságon és Észak-Írországban a politikai véleményen alapuló megkülönböztetésre.</i>

Bulgária	A hátrányos megkülönböztetés elleni védelemről szóló 2003. évi törvény, hatályos 2004 januárjától. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i>
Románia	A 2000 augusztusában elfogadott rendelet kiterjed a hátrányos megkülönböztetés minden formájának megelőzésére és megbüntetésére. A 2002. január 16-i 48. sz. törvény néhány módosítással jóváhagyta a rendeletet. <i>A két irányelv összes megkülönböztetési alapjára, ezeken kívül másokra, köztük a szexuális alapra is kiterjed.</i>
Norvégia	A foglalkoztatási irányelv (2000/78) szabályait „végrehajtó” jogszabály 2004. május 1-jén lépett hatályba.

A jogalkotás most van folyamatban a **Cseh Köztársaság** parlamentjében (a két irányelvet átültető, a hátrányos megkülönböztetés elleni törvényjavaslat), **Franciaországban** (a fogyatékosokról szóló 1975. évi törvény reformja), **Németországban** (a két irányelv és a 2002/73/EK, a nemekről szóló irányelv tekintetében), **Luxemburgban** (az 5248. sz. törvényjavaslat a faji egyenlőségről szóló irányelv és az 5249. sz. törvényjavaslat a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv átültetéséről) és **Ausztriában** (a fogyatékosokkal élő emberek egyenlő jogállásáról szóló törvény új változatára vonatkozó törvénytervezet). **Lettországon** egy átfogó, hátrányos megkülönböztetés elleni törvénytervezetet tárgyaltak első olvasatban 2004 áprilisában a parlamentben, de úgy tűnik, hogy ezt az új kormány elvetette, és az irányelveket számos már létező törvény módosításával kívánja az ország jogrendjébe átültetni. **Spanyolországban** egy törvénytervezetet fogadott el a kormány 2004 decemberében a kollektív szerződéseknek azokról a záradékairól, amelyek a szerződések megszűnését tartalmazzák a dolgozók nyugdíjas korba érésekor – ez most van a parlament előtt. **Cipruson** egy olyan törvényjavaslat is a parlament előtt fekszik, amely megszünteti a közoktatási bizottsági tagságnál (ez a bizottság a közoktatási ágazat tanárainak kinevezésével és egyéb munkaügyekkel foglalkozik) előírt 60 éves felső jogi korhatárt.

Az **Egyesült Királyságban** a fogyatékosokkal kapcsolatos hátrányos megkülönböztetésről szóló törvényjavaslat halad előre a parlamentben. Ezenkívül 2005 márciusában a kormány megjelentetett egy új, egyenlőségről szóló törvénytervezetet, amely egyrészt javasolja egy egyenlőséggel és emberi jogokkal foglalkozó bizottság létrehozását, másrészt azt tervezi, hogy kiterjeszti a vallás és meggyőződés alapján való hátrányos megkülönböztetés elleni védelmet a közneveléssel, berendezésekkel és szolgáltatásokkal való ellátására, épületek biztosítására és igazgatására, valamint közhivatalok ellátására is. Észak-Írországon nyilvános konzultációt tartottak egy új, egységes egyenlőségi törvényjavaslat változatairól, amelynek a célja a meglévő antidiszkriminációs jogszabályok lehetőség szerinti összehangolása és a jelenlegi rendelkezések átdolgozása és szükség szerinti kiterjesztése. 2005 őszén konzultálni fognak a fogyatékkal élők oktatására vonatkozó szabályozástervezetről abból a célból, hogy ez a szabályozás 2006 szeptemberétől hatályba léphessen.

Időközben **Norvégiában** benyújtottak egy javaslatot az etnikai, vallási stb. alapon történő hátrányos megkülönböztetést tiltó törvényre és egy másik javaslatot az egyenlőséggel és hátrányos megkülönböztetéssel foglalkozó ombudsmanra vonatkozóan (az irányelvek öt megkülönböztetési alapját illetően), valamint az Egyenlőségi és Hátrányos Megkülönböztetési Fellebbezési Tanácsra.

Észtországban még mindig szükséges a faji egyenlőségről szóló irányelvnek a foglalkoztatás elutasításában megnyilvánuló vonatkozásainak a jogrendbe való átültetése. **Spanyolországban** egy királyi rendeletet kell törvénybe iktatni annak a tanácsnak a felépítéséről és funkcióiról, amely valamennyi személy egyenlő bánásmódját lesz hivatott előmozdítani faji vagy etnikai származás alapján való különbségtétel nélkül, ahhoz, hogy ez az erre szakosodott szerv elkezdhesse működni.

AZ EGYÉNI JOGOK VÉDELME ÉS ÉRVÉNYESÍTÉSE

A faji egyenlőségről és foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvek által védett egyéni jogokat nemzeti szintű intézkedésekkel megfelelően érvényesíteni kell. Az EU legtöbb tagállamában a polgári és munkaügyi bíróságok, néha a büntetőbíróságok tárgyalják ezeket az ügyeket, illetve hoznak ítéletet ezekben. Néhány országban vannak más lehetőségek is, többek között közigazgatási eljárások az egyenlőséggel foglalkozó szervek előtt. Széles körben hozzáférhető a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos viták békéltetés útján történő megoldása is.

Az áldozatok a nemzeti bíróságok előtt általában segítségül hívhatják panaszuk orvoslásához a hátrányos megkülönböztetés elleni nemzeti törvényeket. Azonban az irányelvek azokban az esetekben is védhetik az egyéneket, amikor azokat nem megfelelően vagy nem teljesen hajtották végre a nemzeti törvényhozásban (lásd bekeretezett rész).

Az egyének jogai, ha az irányelveket nem ültették át teljes mértékben a nemzeti jogba

Ha a hátrányos megkülönböztetés állítólagos elkövetője az állam vagy egy közjogi szerv, a hátrányos megkülönböztetés elleni irányelvek világos, pontos és feltétel nélküli rendelkezéseit közvetlenül segítségül lehet hívni a nemzeti bíróságok előtt. Ezeket a rendelkezéseket „*közvetlen vertikális hatásúként*” is meg lehet határozni. Ez azt jelenti, hogy ha egy tagállam elmulasztotta időben átültetni az irányelveket a saját jogrendjébe, vagy nem helyesen tette ezt, azok az egyének, akik azt állítják, hogy egy közjogi szerv hátrányosan megkülönböztette őket, ennek ellenére segítségül hívhatják az irányelvek rendelkezéseit.

Ha a hátrányos megkülönböztetés állítólagos elkövetője egy másik egyén vagy magánszemély, a nemzeti bíróságoknak az irányelveket „*közvetett hatással*” kell alkalmazniuk, és mindent meg kell tenniük a nemzeti törvénynek az európai közösségi joggal összhangban való értelmezéséért. Ez azt jelenti, hogy amennyire lehetséges, a nemzeti jogot az irányelv szövegének és céljának fényében kell értelmezni annak érdekében, hogy az irányelv szándéka szerinti eredmény szülessen. Mindegy, hogy a nemzeti jogszabályt az irányelv előtt vagy után fogadták-e el (a C-106/89 *Marleasing* [1990] ECR 4135 ügy).

A közösségi jog egy harmadik elve, nevezetesen az „*állam felelősségének*” elve, segít biztosítani azt, hogy a tagállamok megfelelő módon hajtsák végre az egyenlőségre vonatkozó irányelveket (a C-6 és 9/90 *Francovich*-ügy, a C46/93 *Brasserie du Pêcheur* és a C-48/93 *Factortame* egyesített ügyek). Ha az átültetés határidejének lejártakor nincs az irányelvet végrehajtó nemzeti törvény, vagy a nemzeti törvény ellentétes az EK-törvénnyel, a tagállam az irányelv végrehajtásának elmulasztásából származó veszteségért kárpótlással tartozik. Annak érdekében, hogy az állam felelősségre vonható legyen, bizonyos feltételeket teljesíteni kell: 1. a megszegett közösségi rendelkezés céljának az egyénnek nyújtandó jogokra kell vonatkoznia; 2. a jogsértésnek megfelelően súlyosnak kell lennie; és 3. ok-okozati összefüggésnek kell lennie az állam mulasztása és az érintett személyek által elszenvedett kár között. Kérni lehet a nemzeti bíróságok döntését arról, hogy a tagállam rosszul hajtotta-e végre az egyenlőségről szóló irányelveket, és ha a bíróság úgy találja, hogy ez fennáll, és teljesülnek ezek a feltételek, a felperes jogosult lehet pénzbeli kártérítésre.

A nemzeti bíróságok is intézhetnek kérdést az irányelvek meghatározott követelményeinek értelmezéséről az Európai Bírósághoz, amely megvizsgálja ezeket, és döntést hoz róluk.

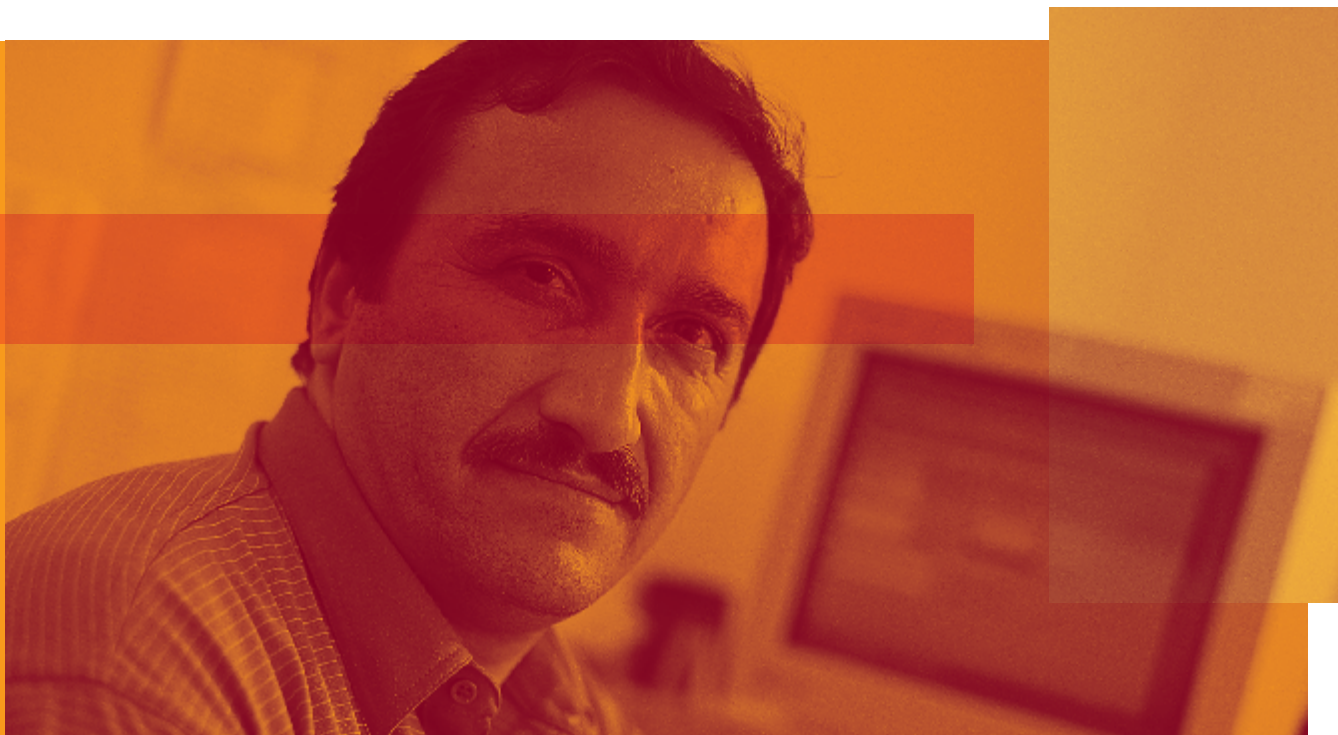
Az Európai Bíróság szerepe

Ha egy nemzeti bíróság bizonytalan abban, hogy az egyenlőségről szóló irányelvek végrehajtása helyesen történt-e meg, vagy nem biztos az irányelvek egy meghatározott fogalmának értelmezésében, kérheti, ill. kérnie kell az Európai Bíróságot (EB), hogy hozzon előzetes döntést az irányelvek értelmezéséről annak érdekében, hogy képes legyen döntést hozni az előtte levő ügyben (az EK-Szerződés 234. cikke). A legfelső fokú bíróságok (amelyeknek az ítélete ellen nem lehet fellebbezni) kötelesek az ilyen kérdéseket az EB-hez utalni. Válaszul az EB megvizsgálja az irányelvek érintett rendelkezését, és értelmezi azt a szóban forgó nemzeti eset körülményeinek figyelembevételével. Mérlegeli a tagállamok kormányai vagy a Bizottság által tett észrevételeket is. Az EB ilyen döntései rendkívül fontosak az irányelvek rendelkezéseinek megfelelő és egységes alkalmazása szempontjából. Az előzetes döntések elengedhetetlenek például a nemek egyenlőségével kapcsolatos EU-jogszabályok értelmezésében. A tagállamok nem kormányzati szervezetei, szakszervezetei és egyéb érdekelt szervezetei kérhetik az irányelvek rendelkezéseinek tisztázását, és próbára tehetik országuk törvényeit úgy, hogy stratégiai célból olyan ügyeket visznek a nemzeti bíróságok elé, amelyek miatt azok kénytelenek előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket benyújtani az EB-hez.

Két német bíróság fordult kérdéssel az EB-hez arról, hogy a nemzeti jognak az a rendelkezése, amely szerint határozott időtartamú szerződés köthető 52 éves vagy annál idősebb dolgozókkal (C-144/04 *Mangold*-ügy, Hivatalos Lap C 146/01, 2004.5.29., és C-261/04 *Schmidt*-ügy, Hivatalos Lap C 228/41, 2004.9.11., bár az utóbbit azóta visszavonták – az EU Hivatalos Lapjának megtekintéséhez látogasson el a <http://europa.eu.int/eur-lex/honlapra>), összhangban van-e a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvvel.

Egy magyar bíróság is megkérdezte az EB-t, hogy a magyar büntető törvénykönyv egyik rendelkezése, amely az ötágú vörös csillag nyilvános használatát vagy kitételét vétségnek minősíti, összeegyeztethető-e a közösségi jog megkülönböztetésmentességi elvével (C-328/04 *Vajnai Attila*-ügy, Hivatalos Lap C 262/15, 2004.10.23.). A kérdés az, hogy a faji egyenlőségről szóló irányelv megengedi-e az embereknek politikai meggyőződésük kifejezését egy jelképen keresztül. Egy spanyol bíróság is előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett az EB elé, amely a fogyatékos fogalmának a 2000/78/EK irányelv által megkövetelt védelem céljából történő értelmezésével kapcsolatos (C-13/05 sz. *Chacón Navas*-ügy, HL C 69/8, 2005.3.19.).

Az ilyen jellegű kérelmek hosszadalmasak lehetnek, különösen, ha a kérdés egy legfelső fokú bíróságtól érkezik. A nemzeti bíróságoktól az egyenlőségről szóló irányelvekkel és esetleg az Európai Bíróság döntéseivel kapcsolatban érkező kérdések száma várhatóan állandóan emelkedni fog az elkövetkező években. Időközben a tagállamokban kezdenek megjelenni az egyenlőségről szóló irányelvekkel kapcsolatos nemzeti ítéletek (lásd példaként a keretben levő szöveget).

Hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos bírósági esetek

Belgium és Franciaország: Faji megkülönböztetésért elítélt ingatlan tulajdonosok

2004 decemberében Belgiumban az antwerpeni büntetőbíróság elítélt egy háztulajdonost hátrányos megkülönböztetés miatt, mert nem volt hajlandó bérbe adni a házát egy kongói származású belga párnak. A tulajdonos a bérbe adó ügynökséget arra utasította, hogy „inkább ne külföldieknek adja ki” a lakást. Az ügyészség mellett az ügyben részt vett a Belgiumban erre szakosodott szerv, az Esélyegyenlőségi és Rasszizmuseellenes Központ is. A központhoz beérkező, rasszizmusra vonatkozó panaszoknak évente általában 7%-a kapcsolódik lakásokhoz. Elmarasztalták a háztulajdonost, akinek 250 eurót kellett fizetnie a központnak kártérítésként.

2004 szeptemberében Franciaországban a grenoble-i büntetőbíróság elítélt egy földtulajdonost, mert elutasította egy földterület eladását egy „arabnak”, azzal érvelve, hogy attól tart, hogy ezzel problémát okoz a szomszédainak. A bíróság 10 000 euro pénzbírságra és négy hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte, és elrendelte, hogy fizessen 1 500 euro kártérítést a vevőnek és 500 eurót a feleségének. A bíróság azt is elrendelte, hogy az ítéletet jelentessék meg az ingatlanügynökök szövetségének szakmai közlönyében, és kártérítést ítél meg az áldozatot támogató két nem kormányzati szervezet, az MRAP és az SOS Racism részére.

Finnország: Egy egyházi döntés megsemmisítése, amely megtiltotta a lelkészé válást olyanok számára, akik azonos neművel élnek anyakönyvezett élettársi viszonyban

A Vaasai Közigazgatási Bíróság nemrégiben megsemmisítette az evangélikus egyháznak azt a döntését, hogy egy jelentkező nem jogosult lelkézi kinevezésre, mert nyilvánosan azonos neművel él élettársi kapcsolatban, és bejelentette, hogy hivatalosan be fogja jegyeztetni a kapcsolatát. Úgy találták, hogy ez ellentétes a megkülönböztetésmentességi törvénnyel, amely tiltja többek között a szexuális irányultság vagy „egyéb, személyhez kötődő okok” alapján való hátrányos megkülönböztetést, és az azonos nemű kapcsolatot egy ilyen oknak találták. Az egyházakra vonatkozó finn jogszabályok, pl. az egyházi rendelet vagy az egyházi törvény nem alkalmazzák a „valláserkölcsre” vonatkozó, a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv 4(2) cikkében található kivételt.

Írország: A munkaügyi bíróság a faji egyenlőségről szóló irányelvre támaszkodva tisztességtelennek találta a faji alapon való felmondást

Az irányelveknek a jogrendbe való átültetése előtt az ír jogszabályok nem voltak összhangban az irányelvekkel a bizonyítás terhe tekintetében. Amikor a munkaügyi bíróság 2004. március 8-án tárgyalta a *Citibank kontra Massinde Ntoko* (EED045) ügyet, a faji egyenlőségről szóló és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvet még nem ültették át az ír jogrendbe. A bíróság azonban közvetlenül a faji egyenlőségről szóló irányelv rendelkezésére támaszkodott a bizonyítás terhével kapcsolatban, és úgy találta, hogy a Citibank hátrányosan megkülönböztette egyik kongói dolgozóját a faja alapján, amikor elküldte amiatt, mert munkaidő alatt egy személyes telefonhívást intézett. A bíróság az Európai Bíróság esetjogára hivatkozott, amely szerint lehet egy még végre nem hajtott irányelvre támaszkodni annak érdekében, hogy az egyénnel kapcsolatos ügyekben tájékoztassanak a nemzeti jog értelmezéséről: a nemzeti bíróságoktól elvárják, hogy a nemzeti rendelkezéseket a lehető legjobban az irányelvek szövege és célja fényében értelmezzék az irányelvek által kitűzött eredmény elérése érdekében. Az alperest arra kötelezték, hogy fizessen a felperesnek 15 000 EUR kártérítést (2000 EUR-t a kereset elmaradásáért és 13 000 EUR-t nem anyagi kárért az elszenvedett megaláztatásért és az egyenlő bánásmóddhoz és a faji előítéllettől való mentességhez való alapjog megsértése miatti kárpótlásul).

Magyarország: A nem kormányzati szervezetek jogai ahhoz, hogy felperesként szerepeljenek közérdeket képviselő hátrányos megkülönböztetéssel foglalkozó ügyekben

Egy homoszexuálisokat képviselő nem kormányzati szervezet pert indított a Károli Gáspár Református Egyetem ellen, azt állítva, hogy az intézmény hátrányosan megkülönbözteti a homoszexuális diákokat. Miután kizárta egyik teológushallgatóját, aki egyik professzorának bevallotta homoszexualitását, a hittudományi kar tanácsa 2003. október 10-én általános állásfoglalást adott ki, amelyben kijelentette, hogy „az egyház nem helyeselheti (...) homoszexuális életet folytató vagy azt propagáló lelkészek és vallásatanárok képzését, szolgálatba állítását, illetve szolgálatban tartását”. Az elsőfokú és másodfokú bíróság úgy vélte, hogy az egyetem alkotmányos keretein belül véleménynyilvánítási szabadságát gyakorolta, és nem különböztette meg hátrányosan a homoszexuálisokat. A nem kormányzati szervezet azt tervezi, hogy felülvizsgálati kérelemmel fordul a Legfelsőbb Bírósághoz.

Ennek az ügynek fontos hozadéka volt a nem kormányzati szervezetek számára, hogy a szexuális irányultsággal kapcsolatos eseteket közérdekké kérdéssé tette (közérdekké kereset): a bíróság kimondta, hogy a homoszexualitás egy személy személyiségének elidegeníthetetlen vonása, amely a közérdekké kereset egyik előfeltétele a magyar egyenlő bánásmódról szóló törvény szerint. Továbbá a nem kormányzati szervezeteknek nem szükséges azt megvárniuk, hogy a hátrányos megkülönböztetés ténylegesen bekövetkezzen – elegendő, ha a jövőben ezeknek a jogoknak a megsértése előfordulhat a kifogásolt megkülönböztető törvény, gyakorlat stb. alapján.

Szlovénia: Alkotmánybírószági határozat egy mecsetek építését korlátozó rendeletről

2004 júliusában a szlovén alkotmánybírószág úgy döntött, hogy egy népszavazásra bocsátott kérdés arról, hogy végrehajtsanak-e egy, a ljubljani városi hatóság által hozott rendeletet, kimeríti a személyeknek a szabad vallásgyakorláshoz fűződő alkotmányos jogának megsértését. A szóban forgó rendelet feltételeket szabott meg az iszlám vallási közösség vallásos és kulturális tevékenysége célját szolgáló objektumok felépítéséhez. A bíróság kijelentette, hogy a földhasználat feltételeiről népszavazás keretei között való döntés célja ténylegesen a mecset építésének lehetetlenné tétele, és ezért a rendeletről népszavazás tartása azt jelentené, hogy arról döntenek, hogy az iszlám vallási közösség tagjai szabadon gyakorolhatják-e a vallásukat a mecsetben vagy sem, ami alkotmányellenes.

Svédország: Az egyetemre való bejutás során alkalmazott etnikai alapú pozitív intézkedés

Az uppsalai egyetem „alternatív válogatási szempontokat” vezetett be a joghallgatók számára, ami által a jogi programban a helyek 10%-át fenntartotta olyanoknak, akiknek mindkét szülője idegen származású. Ez összhangban volt azzal a 2003. januári jogszabállyal, amelynek célja a pluralizmus erősítése volt a felsőoktatásban. Ezt a gyakorlatot két, magas akadémiai kreditponttal rendelkező női kérelmező kifogásolta, akik bekerültek volna a programba, ha nem érvényesültek volna az alternatív válogatási szempontok. Úgy vélték, hogy ezek a válogatási szempontok hátrányosan megkülönböztetik őket a 2001. évi egyetemista diákokról szóló törvény értelmében, amely nem rendelkezik kifejezetten a kedvezményes bánásmódról. Az Uppsalai Kerületi Bíróság – támaszkodva az Európai Bíróságnak a nemekkel kapcsolatos pozitív intézkedésekre vonatkozó esetjogára – úgy találta 2005 januárjában, hogy az egyetem gyakorlata ellentétes a közvetlen hátrányos megkülönböztetés tilalmával, vagyis nem megengedett a pozitív intézkedés akkor, ha egyértelmű eltérés van a kérelmezők érdemei között. Mindkét hölgy 75 000 SEK (kb. 7500 EUR) összegű kárpótlást kapott. Az ügyben valószínűleg fellebbeznek.

Hollandia: Az elfogadható szállás iránti igény kielégítésének elmulasztása szakképzés során

Egy hátrányos megkülönböztetéssel foglalkozó iroda egy olyan társaság ellen nyújtott be keresetet, amely vizsgákat szervez a szállodai és vendéglátó-ipari ágazatban, azt állítva, hogy a társaság megszegte az egyenlő bánásmódról szóló törvényt a fogyatékos és krónikus betegség tekintetében azzal, hogy nem biztosított megfelelő szállást a szakképzés során. A társaság „szállással” összekapcsolt vizsgát azoknak a jelölteknek kínált fel, akik olvasási nehézségekkel küzdenek. Az ilyen vizsgákért azonban 90 eurós különdíjat számított fel. Az Egyenlő Bánásmód Bizottsága megállapodott abban, hogy ez nem tesz eleget annak a törvényben előírt kötelezettségnek, hogy a fogyatékkal élő személyeknek megfelelő szállást kell biztosítani. Az ebben az esetben igényelt szállás nem jelentett aránytalan terhet a társaságra, és ezért úgy találták, hogy indokolatlan hátrányos megkülönböztetést okozott (2004/140 sz. ügy, 2004. október 26.).

Spanyolország: A Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette a kollektív szerződéseknek a 65 éves korban való nyugdíjazási kényszer tartalmazó záradékát

Két 2004. március 9-i ítéletében a Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette a kollektív szerződéseknek azokat a záradékait, amelyek a dolgozókat 65 éves korban való nyugdíjba menetelre kényszerítették, mert nem volt olyan nemzeti rendelkezés, amely ilyen kötelező nyugdíjazást engedélyezett volna. A bíróság a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvre támaszkodott, amikor arra a következtetésre jutott, hogy a kor alapján való hátrányos megkülönböztetés a dolgozókat 65 éves korban nyugdíjba menetelre kényszeríteni, ha nincs olyan „törvényes foglalkoztatáspolitikai, munkaerő-piaci és szakképzési célkitűzéssel” megalapozott rendelkezés, amely indokolja az életkoron alapuló eltérő bánásmódot.

2004 decemberében a spanyol kormány elfogadott egy törvényjavaslatot annak érdekében, hogy lehetővé tegye a kollektív szerződésekben az ilyen záradékok újbóli bevezetését úgy, hogy „törvényes foglalkoztatáspolitikai, munkaerő-piaci és szakképzési célkitűzésekhez” kapcsolja azokat. Ez azt jelenti, hogy amint a törvénytervezet elfogadja a parlament, az ilyen záradékok már nem számítanak kor alapján történő hátrányos megkülönböztetésnek, de csak addig, amíg azok tárgyilagosan és ésszerűen indokoltnak tekinthetők.

Egyesült Királyság: A szexuális irányultság alapján való hátrányos megkülönböztetés első megállapított esete a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvet a nemzeti jogrendbe átültető szabályozás értelmében

2005 januárjában megállapítást nyert, hogy első alkalommal sértették meg a foglalkoztatási egyenlőség (szexuális irányultság alapján) szabályait. Londonban a Stratfordi Munkaügyi Törvényszék úgy találta, hogy a felperessel, egy kereskedelmi ügyintézővel szemben tartós visszaélést követtek el a Cleanaway cégnél levő felettesei egy bizonyos időszakon keresztül, és arra kényszerítették, hogy feladja évi 54 000 GBP (kb. 78 400 EUR) jövedelmet hozó állását. 35 345 (kb. 51 300 EUR) értékben kárpótlást ítéltek meg neki vélelmezhető tisztességtelen elbocsátás, zaklatás és hátrányos megkülönböztetés miatt. A törvényszék úgy találta, hogy a munkaadó elmulasztotta, hogy elfogadja a problémát, vagy hogy foglalkozzon azzal, annak ellenére, hogy korábban a cég más homoszexuális munkatársai is panaszt tettek. A Cleanaway emberierőforrás-osztálya nem biztosította azt, hogy a magasabb vezetőket megértsék, hogy a szexuális irányultságra való hivatkozás nem elfogadható.

Ellenszerek és szankciók az egyéni jogok megsértéseinek orvoslására

Az irányelvek értelmében a nemzeti bíróságoknak biztosítaniuk kell, hogy az egyenlő bánásmód elvének megsértését kielégítően orvosolják. A hátrányos megkülönböztetést elkövetők elleni szankcióknak *hatásosaknak* (azaz érje el a kívánt eredményt), *arányosaknak* (azaz megfelelően tükrözze az elszenvedett veszteség és/vagy kár súlyosságát és jellegét) és *visszatartó erejűeknek* (azaz retentsen el a jövőbeli megkülönböztetéstől) kell lenniük. Még mindig korai pontosan felmérni, hogy az illető EU-tagállamokban rendelkezésre álló különféle szankciók megfelelnek-e ennek a követelménynek. Ez annál világosabb lesz, mennél több esetről döntenek a nemzeti bíróságok.

Néhány tagállam hagyományosan büntetőjogi szankciókat, különösen pénzbüntetést és börtönbüntetést mér ki a hátrányos megkülönböztetés egyes formái esetében. Az EK irányelveit azonban általában a polgári, munka- és közigazgatási jogban alkalmazzák, így az olyan szankciók, mint a kártérítés, valószínű, hogy általánosabbak lesznek a jövőben. A pénzbeli kárpótlás magában foglalhatja a kárpótlást a múltbeli és jövőbeli veszteségért és az érzések megsértéséért, a személy megsértésével okozott olyan károkért, mint a pszichiátriai károsodás, vagy a példás kártérítést a megkülönböztetés elkövetőjének megbüntetésére. Az áldozatot ennek megfelelően közvetlenül kárpótolják, a büntetőügyekben kiszabott pénzbüntetéssel szemben, amelyet az államnak fizetnek. Más megoldás többek között az átmeneti jogorvoslat a hátrányos megkülönböztetés megállítása és a megkülönböztetést elkövető arra kötelezése érdekében, hogy tegyen lépéseket a hátrányos megkülönböztetés áldozatra gyakorolt hatásainak megelőzésére vagy csökkentésére, például rendelje el az állásába való visszahelyezését vagy egy meghatározott magatartási szabályzat elfogadását. Olykor a cégek vagy szervezetek ellen jellegzetes szankciókat hoznak, amelyek eltérnek az egyénekre kiszabott szankcióktól.

Nagyon sok ország olyan szankciókkal rendelkezik, amelyeket kifejezetten a hátrányos megkülönböztetés orvoslására alakítottak ki az általánosabb polgári, büntetőjogi vagy közigazgatási szankciók helyett vagy azokon kívül. Például a belgiumi szankciók között vannak büntetőjogi pénzbüntetések, börtönbüntetés és kártérítés a károkért, polgári kártérítés, a szerződéses záradékok semmisnek nyilvánítása, a hátrányos megkülönböztetés gyakorlata felfüggesztésének elrendelése és az ítélet nyilvánosságra hozatala. Azokban az esetekben, amikor az alkalmazottakat azért bocsátották el, mert hátrányos megkülönböztetés miatt panaszt tettek (megtorlás), vissza lehet őket helyezni, és visszamenőleg megkaphatják a fizetésüket, vagy hat hónapi járandóságuknak megfelelő összegű kártérítést követelhetnek.

Olaszországban az irányelveket átültető rendeletek alapján a bíró elrendelheti a megkülönböztető magatartás abbahagyását, hatásának felszámolását és a hátrányos megkülönböztetést megelőző helyzet helyreállítását. Ez azon az elgondoláson alapul, hogy minden egyes megkülönböztető cselekmény törvénytelen, következésképpen semmis. A megkülönböztetésen alapuló elbocsátásokat mindig semmisnek tekintik, és a tisztességtelen módon elbocsátott dolgozókat vissza lehet helyezni az állásukba. A bírók elrendelhetik a döntés országos lapban való megjelentetését is. Az áldozatok kártérítésre tarthatnak igényt pénzbeli és más káraikért. A faji vagy etnikai származáson, vallási vagy nemzetiségi alapon való hátrányos megkülönböztetésben bűnösnek talált vállalatoktól visszavonhatnak minden tendert, megbízási szerződést vagy költségvetési szervtől kapható pénzügyi segítséget. Bizonyos esetekben a vállalatokat legfeljebb két évre kizárhatják a tenderekből vagy a pénzügyi támogatásból.

Equinet, az Egyenlőséggel Foglalkozó Szervek Európai Hálózata, amelyet a holland Egyenlő Bánásmód Bizottság vezet, titkársága pedig a Bevándorláspolitikai Csoport.

Az Equinet célja az egész EU területéről – 18 tagállam van benne képviselve – az egyenlőséggel foglalkozó szervek közötti együttműködés fejlesztése és az információcsere elősegítése abból a célból, hogy az EU egyenlőséggel foglalkozó törvényeit egységesen alkalmazzák, és a hátrányos megkülönböztetés elleni jogi védelmet magasabb színvonalra emeljék.

Az egyenlőséggel foglalkozó szervezeteknek az ahhoz nyújtott segítség mellett, hogy a végrehajtási stratégiákkal kapcsolatos jogi szakértelem és nézetek cseréje révén teljesítsék feladatukat, ösztönözni kívánjuk a párbeszédet az európai intézményekkel annak előmozdítása érdekében, hogy az egyenlőséggel kapcsolatos megfontolások bekerüljenek az EU politikáiba és programjaiba.

Az Equinet munkacsoportokon, a munkatársak képzését célzó üléseken és a munkahelyi gyakorlatról és az EU-ban mindenütt érvényben levő törvényekről és politikákról szóló tájékoztatások cseréjén keresztül működik. Ilyen módon nemcsak javítani segít az egyenlőséggel foglalkozó szervek teljesítményét, hanem erősíti függetlenségüket, valamint hatékonyabbá teszi a hátrányos megkülönböztetés áldozatainak támogatását. Ez az együttműködés azt is jelenti, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek képesek a máshol szerzett tapasztalatokból tanulni, és saját országaikban tájékozottabb ajánlásokat tudnak tenni a jogszabályokra és eljárásokra.

A hálózatot a közösségi cselekvési program támogatja 2006 végéig, és legsürgősebb céljaink egyike megteremteni a fenntarthatóság feltételeit ezen az időponton túl is.

ALEX-GEERT CASTERMANS, A HOLLAND EGYENLŐ BÁNÁSMÓD BIZOTTSÁG ELNÖKE

Az egyenlő bánásmóddal foglalkozó szervek az EU tagállamaiban

A faji egyenlőségről szóló irányelv (2000/43/EK) 13. cikke megköveteli a tagállamoktól, hogy hozzanak létre egy, a faji és etnikai egyenlőséget előmozdító szervezetet. Ennek a hatásköre magában kell, hogy foglalja a hátrányos megkülönböztetés áldozatainak való független segítségnyújtást azzal, hogy követi a panasz sorsát, független felméréseket végez, és független jelentéseket és ajánlásokat hoz nyilvánosságra a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos kérdésekről. Sok egyenlőségi szervezet a faji és etnikai származáson alapuló megkülönböztetésen kívül más alapon megnyilvánuló megkülönböztetésre is kiterjed a hatásköre. Az EU-jog ezt nem követeli meg, bár az Európai Bizottság erősen ösztönöz erre (lásd a bekeretezett részt, amelyben megtalálhatók az EU 25 tagállamának és Romániának az egyenlő bánásmóddal foglalkozó és hasonló szervei, valamint a megkülönböztetések azon formái, amelyekkel foglalkoznak).

Az egyenlő bánásmóddal foglalkozó szervek (vagy hasonló jogalanyok)

	Az egyenlő bánásmóddal foglalkozó szerv	Kapcsolat	Megkülönböztetési alapok
Belgium	Esélyegyenlőségi és Rasszizmusellenes Központ – <i>Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme – Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding</i>	Tel.: (32-2) 212 30 00 www.diversiteit.be	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, plusz még más alapok is
Cseh Köztársaság	Állami Jogvédelmi Biztos – <i>Veřejný ochránce práv</i>	Tel.: (420-54) 254 21 11 www.ochrance.cz	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, plusz még a nemi alap is
Dánia	Dán Emberi Jogi Intézet – <i>Institut for Menneskerettigheder</i>	Tel.: (45-32) 69 88 88 www.humanrights.dk	Faji és etnikai származás
Németország	A szövetségi kormány migráció-, menekült- és integrációügyi biztosa – <i>Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration</i> A szövetségi kormány biztosa a fogyatékos emberekért – <i>Behindertenbeauftragte</i>	Tel.: (49-30) 206 55-18 35 vagy (49-1888) 555-18 35 www.integrationsbeauftragte.de Tel.: (49-1888) 527 29 44 www.behindertenbeauftragter.de	Faji és etnikai származás Fogyatékoság
Észtország	Észtország Igazságügyi Miniszterének Hivatala – <i>Eesti Vabariigi Oiguskantsler</i>	Tel.: (372) 693 84 00 www.oiguskantsler.ee	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, plusz a nemi és más alapok
Görögország	A görög ombudsman	Tel.: (30) 80 11 12 50 00 www.synigoros.gr	Minden alap
Spanyolország	Nemzeti Fogyatékosági Tanács – <i>Consejo Nacional de la Discapacidad</i> Ombudsman – <i>El Defensor del Pueblo</i>	Tel.: (34-91) 363 70 00 www.mtas.es Tel.: (34-91) 432 79 00 www.defensordelpueblo.es	Fogyatékoság Minden alap
Franciaország	A Hátrányos Megkülönböztetés Elleni és az Egyenlőségért Folytatott Küzdelem Főhatósága – <i>Haute autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité</i>	Tel.: (33) 810 00 50 00 www.le114.com	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, plusz a nemi és más alapok
Írország	Egyenlőségi Hatóság – <i>Equality Authority</i>	Tel.: (353-1) 417 33 33 www.equality.ie	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, plusz még más alapok is
Olaszország	A Faji Megkülönböztetés Elleni Nemzeti Hivatal – <i>Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali</i>	Tel.: (39) 06 42 15 32 61 www.pariopportunita.gov.it	Faji vagy etnikai származás
Ciprus	A Közigazgatási Biztos Hivatala (ombudsman) – The Office of the Commissioner for Administration (Ombudsman)	Tel.: (357-22) 45 63 00 ombudsman@cytanet.com.cy	Faji vagy etnikai származás, plusz vallás, politikai vagy más meggyőződés, nyelv, nemzetiség
Lettország	Lett Nemzeti Emberi Jogi Hivatal – <i>Valsts Cilvēktiesību Birojs</i>	Tel.: (371) 728 72 10 www.vcb.lv	Minden alap
Litvánia	Esélyegyenlőségi Ombudsman Hivatala – <i>Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba</i>	Tel.: (370) 52 61 27 87 www.lygybe.lrs.lt	Minden, a két irányelvben meghatározott alap

Az egyenlő bánásmóddal foglalkozó szervek (vagy hasonló jogalanyok)

	Az egyenlő bánásmóddal foglalkozó szerv	Kapcsolat	Megkülönböztetési alapok
Luxemburg	Állandó Különbizottság a Faji Megkülönböztetés Ellen – <i>Commission spéciale permanente contre la discrimination raciale</i>	Tel.: (352) 478 36 92	Faji vagy etnikai származás
Magyarország	Egyenlő Bánásmód Hatóság	Tel.: (36-1) 235 45 09 ebh@icsszem.hu	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, plusz a nemi és más alapok
Málta	Még nem hozták létre. Lehet, hogy kiterjesztik a Nők és a Férfiak Közötti Egyenlő Bánásmód Előmozdítása Nemzeti Bizottságának hatáskörét.		
Hollandia	Egyenlő Bánásmód Bizottság – <i>Commissie Gelijke Behandeling</i>	Tel.: (31-30) 888 38 88 www.cgb.nl	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, plusz a nemi és más alapok
Ausztria	Egyenlő Bánásmód Hivatal – <i>Anwaltschaft für Gleichbehandlungsfragen</i> A munka világában a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód biztosa – <i>Anwältin für die Gleichbehandlung von Frauen und Männern in der Arbeitswelt</i>	Tel.: (43-1) 532 02 44	Minden, a két irányelvben meghatározott alap, kivéve a fogyatékoságot, plusz a nemi alap
Lengyelország	A polgári jogok védelmének biztosa – <i>Rzecznika Praw Obywatelskich</i> Kormány meghatalmazott a nők és férfiak egyenlő jogállása érdekében – <i>Pelnomocnika Rządu do Spraw Równego Statusu Kobiet i Mezczyzn</i> Kormány meghatalmazott a fogyatékos emberekért – <i>Pelnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych</i>	Tel.: (48-22) 551 77 00 www.brpo.gov.pl Tel.: (48-22) 520 08 31 www.rownystatus.gov.pl Tel.: (48-22) 826 96 73 www.mpips.gov.pl/ osobyniepełnosprawne.php	Minden alap Minden, a két irányelvben meghatározott alap, kivéve a fogyatékoságot, plusz a nemi alap Fogyatékoság
Portugália	Bevándorlási és etnikai kisebbségi főbiztos – <i>Alto Comissariado para a Imigração e Minorias Étnicas</i>	Tel.: (351) 218 10 61 00 www.acime.gov.pt	Faji és etnikai származás
Szlovénia	Esélyegyenlőségi Hivatal – <i>Urad za enake možnosti</i>	Tel.: (386-1) 478 84 60 www.uem-rs.si	Minden alap
Szlovák Köztársaság	Szlovák Nemzeti Emberi Jogok Központ – <i>Slovenského národného strediska pre ľudské práva</i>	Tel.: (421-2) 57 20 39 11/14 www.snslp.sk	Minden alap
Finnország	Kisebbségi ombudsman – <i>Vähemmistövaltuutettu</i>	Tel.: (358-10) 604 70 48 www.vahemmistovaltuutettu.fi	Faji és etnikai származás
Svédország	Ombudsman az etnikai megkülönböztetés ellen – <i>Ombudsmannen mot etnisk diskriminering</i> Ombudsman a fogyatékosokért – <i>Handikappombudsmannen</i>	Tel.: (46-8) 50 88 87 00 www.do.se Tel.: (46-8) 20 17 70 www.handikappombudsmannen.se	Faji és etnikai származás Fogyatékoság
Egyesült Királyság	Fogyatékosok Jogainak Bizottsága – <i>Disability Rights Commission</i> Észak-Írország Egyenlőségi Bizottsága – <i>Equality Commission for Northern Ireland</i> Faji Egyenlőség Bizottsága – <i>Commission for Racial Equality</i>	Tel.: (44-8457) 62 26 33 www.drc-gb.org Tel.: (44-2890) 50 06 00 www.equalityni.org Tel.: (44-20) 79 39 00 00 www.cre.gov.uk	Fogyatékoság Faji és etnikai származás, vallásos meggyőződés és politikai vélemény, nem, fogyatékoság, szexuális irányultság Faji és etnikai származás
Románia	Román Nemzeti Tanács a Hátrányos Megkülönböztetés Ellen – <i>Consiliul National pentru Combaterea</i>	Tel.: (40-21) 312 65 78/79 www.cncd.org.ro	Minden alap

A romák helyzetének javítása az EU-ban

A romák (1) évszázadok óta hátrányos megkülönböztetés és üldöztetés szenvedő alanyai. Bár történelmi eredetük időnként vita tárgyát képezi, abban nagyrészt egyetértés mutatkozik – különösen a nyelvi bizonyítékok erejénél fogva –, hogy a roma emberek az indiai szubkontinentst a Krisztus utáni első évezred vége felé elhagyó csoportoktól származnak.

Bár egyes országokban nem készítenek etnikai származáson alapuló statisztikákat, a becslések szerint megközelítőleg 3-4 millió roma élhet az EU-ban, és talán további 2-3 millió a várhatóan 2007-ben az EU-hoz csatlakozó Bulgáriában és Romániában.

Az EU bővítése segítette a figyelmet a roma közösségek által mind az új, mind a régi tagállamokban elszenvedett hátrányos megkülönböztetésre és kirekesztésre irányítani. Ezeknek a kihívásoknak a kezeléséért a felelősség nagy részét a nemzeti, regionális és helyi szintek viselik. Az EU-politikáknak és programoknak viszont egy egész sora segíthet támogatni a nemzeti hatóságok és a civil társadalmi szervezetek erőfeszítéseit. A jelentésnek ez a része több olyan kezdeményezést körvonalaz, amelyet az Európai Bizottság tett a közelmúltban a romák társadalmi befogadásának támogatása céljából.

A KIHÍVÁS JELLEGE ÉS MÉRTÉKE

A romák az EU egyes területein eltérő fokban szembesülnek hátrányos megkülönböztetéssel és társadalmi kirekesztéssel. Az összes olyan országban, ahol rendelkezésre állnak statisztikák, vagy végeztek felméréseket, ezek azt mutatják, hogy a romák esetében lényegesen alacsonyabb az oktatás szintje, sokkal nagyobb arányú a munkanélküliség, lényegesen alacsonyabb szintű a jövedelem és rosszabb az egészségi állapot, mint a népesség másik részében (lásd különösen, Európai Bizottság: *A romák helyzete a kibővített Európai Unióban* (2)). Sok tagállamban az a gyakorlat, hogy a roma gyerekeket elkülönítik az iskolában, gyakran járnak olyan „speciális iskolákba”, amelyeket a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekeknek tartanak fenn, vagy helyezik át őket különleges osztályokba. Ráadásul sok roma nélkülöző és elkülönített területeken él, rossz minőségű lakásban, ahol hiányoznak az alapszolgáltatások, és korlátozottan lehet jó minőségű egészségügyi ellátáshoz jutni (lásd a bekeretezett részt).

(1) A „roma” kifejezést ebben a jelentésben azoknak a személyeknek a megjelölésére használjuk, akik magukat romának, cigánynak, utazónak, „manouches”-nak, szintinek és más „cigánynak” tartott csoportnak írják le. A „roma” kifejezés használatával nem akarjuk lekicsinyelni azt a nagyfokú változatosságot, amely ezeken a közösségeken belül létezik, vagy támogatni a sztereotípiákat.

(2) http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/roma04_en.pdf

A romák helyzete az EU tagállamaiban

Az alábbi statisztikák ízelítőt adnak a romák európai helyzetéből.

- A szlovákiai speciális iskolákban tanuló gyermekeknek több mint a fele roma származású volt 2002/2003-ban.
- A roma gyerekeknek csak a fele járt egyáltalán iskolába 2003-ban Németországban, és azok közül, akik jártak, majdnem 80% speciális iskolába járt.
- A roma gyermekek adják a többségét a speciális iskolába járó gyermekeknek Magyarországon, Bulgáriában, Lengyelországban és Szlovéniában is.
- 2003-ban a munkaképes korú romák több mint 85%-a nem rendelkezett bejelentett munkahellyel Szlovákiában.
- A romák 80%-ának a jövedelme a nemzeti szegénységi küszöb alatt volt Bulgáriában, Magyarországon, Romániában és Szlovákiában az UNDP (az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja) 2001 végén elvégzett felmérése szerint.
- Ugyanezen felmérés szerint a magyarországi és szlovákiai romák kb. 45%-ának a lakásában nem volt illemhely.
- A romániai felmérésben szereplő romák mintegy 65%-a és a bulgáriai romák 45%-a folyóvíz nélküli lakásban lakott.

Forrás: Európai Bizottság, The Situation of Roma in an enlarged European Union és az Egyesült Nemzetek Szervezete Fejlesztési Programja (UNDP), Avoiding the Dependency Trap.

KONCENTRÁLT ERŐFESZÍTÉS A ROMÁK HELYZETÉNEK JAVÍTÁSÁRA

Az EU-nak az ennek a jelentésnek az I. részében leírt hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabályai segíthetnek a romáknak megvédeni a foglalkoztatáshoz, képzéshez, oktatáshoz, társadalombiztosításhoz, egészségügyi ellátáshoz, lakáshoz, árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzájutás tekintetében az egyenlő bánásmódhoz való jogukat. Az Európai Bizottság a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem közösségi cselekvési programja keretében más nem kormányzati szervezetek mellett képzést biztosít a romák szószóló szervezeteinek annak érdekében, hogy megkapják azt a jogi és gyakorlati tájékoztatást, amely szükséges a hátrányos megkülönböztetés áldozatainak védelméhez.

Az EU aktívan figyeli a kisebbségek, köztük a romák jogainak tiszteletben tartását és védelmét a jelölt országok csatlakozási folyamatának részeként. A Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontja az utóbbi időben fokozottan ellenőrzi a romák helyzetét az EU tagállamaiban. Ezenkívül a Bizottság arra ösztönzi a nemzeti hatóságokat, hogy vegyék figyelembe a roma közösségek szükségleteit a foglalkoztatásra és a társadalmi integrációra vonatkozó nemzeti cselekvési terveik elkészítése során.

Az EU pénzeszközei további támogatást nyújtanak a romák integrációjához. A Bizottság együttműködik a nemzeti hatóságokkal és a nem kormányzati szervezetekkel annak érdekében, hogy a pénzeszközök elérjék a céljukat, és hogy javuljon a politika ellenőrzési és értékelési rendszere. Az alábbiakban ismertetünk néhány példát az EU által támogatott projektek közül.

A romák előtt álló sokdimenziós kihívások kezelése céljából a Bizottság lépéseket tesz annak érdekében, hogy biztosítsa az EU politikái és programjai közötti következetes együttműködést. Első lépésként megbízást adott egy tanulmány (lásd a keretben levő részt) elkészítésére a romák helyzetének elemzésére és a velük kapcsolatos politikák áttekintésére a kibővített EU-ban. Ez a tanulmány a nem kormányzati roma szervezetekkel együttműködésben és a nemzeti hatóságokkal konzultálva készült el.

A romák helyzete a kibővített Európai Unióban

A Közösség antidiszkriminációs és társadalmi integrációs programjai által finanszírozott tanulmány megvizsgálta a romák élet- és munkakörülményeit azokban az EU-országokban, amelyekben azok a legtöbben vannak. Ennek alapján egy sor ajánlást tett oktatási, foglalkoztatási, lakhatási és egészségügyi politikákra. Főként azt ajánlotta, hogy az EU:

- jobban tudatosítsa a romák helyzetét és az általuk elszenvedett hátrányos megkülönböztetést, valamint kísérelje figyelemmel a faji egyenlőségről szóló irányelvet követő új törvények hatását;
- fokozza az összhangot a különféle EU-politikák és -programok, valamint az EU és más nemzetközi szervezetek között;
- biztosítsa a romák bevonását a politikák megfogalmazásába, végrehajtásába és értékelésébe, valamint azt, hogy a romaügyeket vegyék figyelembe a vonatkozó EU- és nemzeti politikákban;
- állapítson meg a programok hatását ellenőrző és értékelő módszereket a romák helyzetének javítása céljából;

hogy a tagállamok:

- ismerjék el a romákat mint különálló etnikai csoportot a társadalmi integrációs és foglalkoztatási politikák keretében megvalósítandó kiemelt intézkedések tekintetében;
- az Európai Bizottsággal együttműködésben alakítsák ki az etnikai származással kapcsolatos adatok gyűjtési módszereit;
- biztosítsák, hogy az összes nemzeti és helyi szintű hatóságnak legyen olyan szerve, amelynek a feladata a romák integrációjának a biztosítása;

és, hogy a roma szervezetek:

- aktívabban vegyenek részt a romákra vonatkozó sablonok és a velük szembeni előítéletek eltörlésében;
- sürgezzék az etnikai kisebbségek helyzetének figyelemmel kísérését annak érdekében, hogy jobban azonosíthatóak legyenek az előttük álló problémák;
- legyenek tagjai azoknak az európai nem kormányzati szervezeteknek és hálózatoknak, amelyek a hátrányos megkülönböztetés ellen és az alapvető jogokért harcolnak.

A jelentés on-line elérhető angolul, franciául és németül a:

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/roma04_en.pdf honlapon.

A tanulmány ajánlásaira válaszul a Bizottság felállított egy külön szolgálatközi csoportot, hogy biztosítsa a most végrehajtásra kerülő, a romaügyekkel foglalkozó politikák és programok megfelelő összehangolását. A csoportban tizennégy különböző bizottsági igazgatóság képviselteti magát, amelyek nemcsak a foglalkoztatással és a szociális ügyekkel, hanem többek között a bővítéssel és a külkapcsolatokkal, az oktatással és a kultúrával, az igazságüggyel és az emberi jogokkal, az egészségüggyel, a regionális politikával és a vidékfejlesztéssel foglalkoznak. A csoport célja az, hogy politikai iránymutatásokat dolgozzon ki, cserélje ki az információt az összes érintett igazgatóság között, és biztosítsa a rendelkezésre álló pénzeszközök legjobb felhasználását, valamint a múltbeli tapasztalatokból a tanulságok levonását.

Az EU más nemzetközi szervezetekkel is együttműködik ezen a területen. Például az Európai Bizottság tagja a *Roma integráció évtizede 2005–2015* irányítóbizottságának, amely 2005. februárban Szófiában kezdte meg tevékenységét (lásd a bekeretezett részt).

A Roma integráció évtizede 2005–2015

A Roma integráció évtizede kezdeményezést Bulgária, Horvátország, a Cseh Köztársaság, Magyarország, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Románia, Szerbia és Montenegró, valamint Szlovákia írta alá 2005. februárban. Támogatja a Nyílt Társadalom Intézet, a Világbank és egy sor más nemzetközi szervezet.

A 2015-ig szóló kezdeményezés célja az érintett országokban élő romák és a lakosság másik része közötti szakadék betemetése. Az érintett kormányok képviselőiből, nemzetközi szponzorokból és magukból a romákból álló nemzetközi irányítócsoporthoz – három húsba vágó kérdés, a szegénység, a hátrányos megkülönböztetés és a nemek mellett – négy elsőbbségi cselekvési területet állapított meg, ezek: az oktatás, a foglalkoztatás, az egészség és a lakhatás.

A romák támogatása a PHARE-program keretében A PHARE-program célja segíteni a közép- és kelet-európai országoknak gazdasági és társadalmi problémáik kezelésében és felkészülésükben az EU-hoz való csatlakozásra. 1998 óta jóval több mint 100 millió eurót szántak a PHARE keretéből a roma kisebbség helyzetét javító projektekre azokban az országokban, ahol a romák a lakosság nagy hányadát képviselik. Továbbra is jelentős összegeket fordítanak olyan bulgáriai és romániai programokra, amelyeknek a romák a fő kedvezményezettjei, s közülük sok aktívan bevonja a romákat is a végrehajtásba.

Például a romániai „Hátrányos helyzetű csoportok oktatáshoz való hozzájárása” projektnek, amelyet az Oktatási és Kutatási Minisztérium hangol össze, a célja az oktatási gyakorlat megváltoztatása roma iskolai felügyelők bevonásával, akik az összekötő kapocs szerepét játsszák az oktatásügyi hatóságok és az oktatók között (erre több példa található a következő honlapon: http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/phare_evaluation_pdf/revised_minorities_thematic_raw_161204.pdf).

A romák támogatása a strukturális alapokból

Az Európai Szociális Alap (ESZA), amely egyike az EU strukturális alapjainak, egy sor olyan projektet támogat mind az új, mind a régi tagállamokban, amelyeknek a célja a többi hátrányos helyzetű csoport között a romák foglalkoztatáshoz jutási lehetőségeinek is a javítása, különösen a jobb oktatás és képzés segítségével. Egy kiemelkedő példa erre az ACCEDER projekt Spanyolországban, a „*Harc a hátrányos megkülönböztetés ellen*” régióközi program része, amelynek célja a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci problémáinak a kezelése. A projekt célkitűzése 4000 roma bevonása a foglalkoztatásba a program végére, 2006-ra úgy, hogy

- szakképzettség szerzéséhez segítjük őket;
- a képzési programokat és a foglalkoztatási szolgáltatásokat sajátos igényeikhez igazítjuk;
- jobban tudatosítjuk a romák által elszenvedett hátrányos megkülönböztetést és azt, ahogyan a nagyközönség tekint rájuk;
- aktívabb intézkedéseket ösztönzünk életkörülményeik és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférésük javítása érdekében.

Ezenkívül nagyszámú romákat segítő projektet támogat az EQUAL kezdeményezés, amelyet az Európai Szociális Alap finanszíroz a hátrányos helyzetű munkát keresők helyzetének javítását célzó innovatív megközelítések ösztönzése érdekében. 2001 és 2004 között a finanszírozott projektek közül 45 vagy kizárólag a romákra irányult, vagy a romákra és más hátrányos helyzetű csoportokra (példák a bekeretezett részben). Az EQUAL-program új, 2005-ben induló fordulójában kereken 80 új projekt foglalkozik a romák segítésével.

Példák EQUAL-projektekre

Ausztriában a „Mri Buti” projekt célja az volt, hogy iránymutatással és tanácsadással segítsenek a romáknak állást találni a burgenlandi régióban. Magyarországon roma férfiakat és nőket képeztek ki olyan munkák végzésére, amelyekre helyben volt igény, például téglavetésre és gyermekgondozásra. Németországban egy olyan projektet hajtottak végre, amelyben a romák és szintik képzésének új megközelítéseit próbálták ki – például közvetítőként az oktatásban vagy a szociális munkában. Franciaországban és Írországban a roma és utazó (traveller) közösségek tagjainak segítenek új üzletek beindításában.

Romák Brüsszelben – Járóka Livia, az Európai Parlament képviselője

Amikor 2004 júniusában megválasztották, Járóka Livia volt az Európai Parlamentnek az új tagállamokból jövő első roma képviselője. Szociálintropológus, aki most doktorál etnikai kisebbségek témából a „University College London” egyetemen. Elsősorban és főképpen a magyar nép képviselőjének tartja magát a Parlamentben, viszont mivel a magyar állampolgárok közül sokan romák, abban is látja a szerepét, hogy közvetítsen a roma kérdésekkel EU-szinten foglalkozó különböző szervek és az ezekkel a kérdésekkel a terepen foglalkozó képviseleti csoportok között.

„Nagyfokú a tudatlanság a romákkal kapcsolatban – mondja –, akiket a sablonokban való gondolkodás miatt egységes csoportnak tekintenek közös identitással és azonos jellemvonásokkal, amelyek vagy túl romantikusak, vagy rendkívül negatívak. Ténylegesen azonban az Európában élő romák milliói ugyanolyan változatos csoportot alkotnak, mint bármely más etnikum, eltérő nyelvvvel, kultúrával és helyi körülményekkel, valamint eltérő tudással és adottságokkal. Ha közös azonosságérzetük van cigányságukról, ez gyakran azért van, mert ugyanazt a diszkriminációt és kirekesztést tapasztalják meg. Szükség van a cigányokról alkotott általános felfogás megváltoztatására és az emberekben róluk kialakult kép demisztifikálására, valamint a sablonnak a valósággal való felváltására.”

Ez a leegyszerűsített és hamis felfogás, úgy véli, téves elképzeléshez vezetett arról, hogy mit kell romákkal kapcsolatos politikai kérdésként kezelni, és mit nem. *„A romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetést vagy a kulturális kérdéseket kifejezetten azoként kell kezelni, amik, és meghatározott intézkedéseket kell hozni a kezelésükre. A romák által az oktatásban, foglalkoztatásban, egészségügyben és lakáskérdésben elszenvedett problémákat nem elsősorban roma nézőpontból, hanem a saját területükön kell kezelni. Más szavakkal a cél az, hogy olyan politikát kell folytatni, amely mindenki számára egyenlő hozzáférést biztosít a jó oktatáshoz, a tisztességes álláshoz, a magas színvonalú egészségügyhöz stb., tekintet nélkül etnikai származására.”*

A romákról alkotott kép megváltoztatásának fontos módja, úgy véli, mind több roma bevonása mind a politikába, mind a médiába. *„Több romát szeretnék látni a döntéshozatali folyamatban, és ezért szorosan együttműködök a nem kormányzati szervezetekkel és mindenkivel, aki hozzá tud járulni ahhoz, hogy jobbra forduljon a romák sorsa, tekintet nélkül pártbeli hovatartozásukra. Ezzel összefüggésben úgy gondolom, hogy az Európai Bizottságnak a Nyílt Társadalom Intézet támogatásával elindított szakmai gyakorlati programja nagyszerű kezdeményezés, és most azon dolgozom, hogy hasonló gyakorlati programokat hozzunk létre a Parlamentben is.”*

„A média szintén olyan terület, ahol rendkívül fontos a romák fokozott jelenléte. Van egyfajta hisztéria a médiában a romákkal kapcsolatban, akiket túl gyakran ábrázolnak hibásan és elfogadhatatlanul úgy, mint akik a nemzetbiztonságot fenyegetik. 2007-et, amely az Egyenlő esélyek éve lesz, úgy tekintem, mint nagy lehetőséget a romákról alkotott általános felfogás megváltoztatására. Már dolgozunk az ötleteken és kezdeményezéseken, hogy az Egyenlő esélyek évének valódi hatása legyen.”

A strukturális alapok két másik összetevőjéből – az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA) és az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapból (EMOGA) – is támogatnak egy sor olyan programot, amelynek a romák és más, hátrányos helyzetű területeken élő emberek a kedvezményezettjei. Ezek a területeken az ERFA utak és más alap-infrastruktúra, például tiszta vízzel való ellátás és főcsatornarendszerek építésének finanszírozását, iskolák és kórházak renoválását, valamint kis üzletek létrehozását segíti, míg az EMOGA a vidéki területeken élő hátrányos helyzetű közösségeknek nyújt támogatást.

ROMÁK A KÖZÉPPONTBAN – KÖZÖSSÉGI CSELEKVÉSI PROGRAM

A hátrányos megkülönböztetés elleni új EU-törvények támogatására létrehozott közösségi cselekvési program kiegészíti a strukturális alapok által támogatott projekteket. A program keretében nyújtandó finanszírozás során az egyik kiemelt kérdés a romáknak az oktatáshoz és foglalkoztatáshoz való hozzájutási problémáinak a kezelése. Ezenkívül ösztönzik a roma szervezeteket, hogy pályázzanak pénzügyi támogatásra más elsőbbségi területeken megvalósuló projektekért is, mint például a nem kormányzati szervezetek közötti együttműködés kialakítása, a hátrányos megkülönböztetésnek kitétt személyek jogait védő ügyvédek képzése és a hátrányos megkülönböztetést figyelő eszközök kifejlesztése (a cselekvési program által támogatott projektek jegyzéke megtalálható a következő címen: http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/callspt/result006_en.htm).

Jelenleg a program a romák által tapasztalt jellegzetes problémákkal foglalkozó és különböző EU-országok szervezeteit is bekapcsoló öt projektet támogat (lásd ezekről a bekeretezett részeket).

Proekti e Evropeiskone
sindikalnone
komitetoskoro ašal o
siklijovipe

Diszkriminációmentes minőségi oktatás kialakítása roma gyermekek számára

A projekt célja a roma gyermekek problémáinak és a megoldás szükségességének tudatosítása. A projekt a tanárokat és szakszervezeteiket, az oktatást felügyelő hatóságokat és a szülőket célozza meg, és célja a tanítás minőségének javítása, valamint a politika megváltoztatása.

„Már sokat tettek európai szinten a kelet-európai romák hátrányos megkülönböztetése ellen – mondja Elena Jenaro projektvezető –, de ez az első olyan, a roma gyermekek oktatását javító projekt, amely bevonja a munkába a tanárok szakszervezeteit is. A roma gyermekek ezeknek a társadalmaknak fontos részét képezik, és a tanárok szakszervezeteinek jelentős szerepet kell játszaniuk ebben a tekintetben.”

Ennek konkrét eredménye lesz a nemzeti cselekvési tervek elkészítése, iránymutatásokkal a szakszervezetek számára az oktatási hatóságokkal folytatandó tárgyalásokhoz. Szándék van arra is, hogy kialakítsanak egy eszköztárat a tanárok kiképzésére, hogyan ismerjék fel és kezeljék a hátrányos megkülönböztetést. A cél kezdetben 75 tanár kiképzése az eszköztár használatára, akik mindegyike további legalább 10 tanárt képezne ki, úgyhogy a projekt végére több mint 750 tanár lenne kiképezve.

Vezeti: Európai Oktatási Szakszervezeti Bizottság – ETUCE

Partnerek: Algemene Onderwijsbond; PODKREPA Szakszervezet; Oktatási és Tudományos Dolgozók Szakszervezete, Szlovákia; Tanárok Demokratikus Szövetsége, Magyarország; Syndicat des Enseignants de Hongrie; Syndicat des Enseignants Bulgares

Tájékoztató: Elena Jenaro, projektvezető: Elena.jenaro@csee-etuice.org

A romák és szintik részvétele a hatékony foglalkoztatás- és oktatáspolitikáért

A projekt nem kormányzati szervezetek változatos csoportját egyesíti Bulgáriából, a Cseh Köztársaságból, Magyarországról, Olaszországból és Szlovákiából, amelyek különböző területeken mind a romák jogainak támogatásával foglalkoznak. A két fő célkitűzés hosszú távú politikák kialakítása a romáknak és szintiknek az oktatás és foglalkoztatás területén való rendszerszerű hátrányos megkülönböztetése elleni küzdelemhez és a nem kormányzati szervezetek képességének és önbizalmának növelése, hogy mint a roma közösségek jogainak hatékony szószólói lépjenek fel a politikai küzdőtéren.

„Szándékunk az – mondja Savelina Danova projektvezető –, hogy növeljük a roma és szintik aktivisták szakértelmét, és állandóan bevonjuk őket a politikakészítés folyamatába annak érdekében, hogy ezek a politikák összhangban legyenek maguknak a romáknak és szintiknek a kívánságaival és szükségleteivel.”

A fő cél az, hogy fenntartsuk a projektet azután is, amikor az EU-finanszírozás véget ért. A projekt célkitűzései között szerepel a romák foglalkoztatás és oktatás területén való megkülönböztetésének dokumentálása és a romák oktatásával foglalkozó kormányprogramok értékelése. Ez politikai ajánlások alapját fogja képezni, amelyek viszont kiindulópontjai lesznek a politika ezeken a területeken való megerősítését célzó jövőbeli lobbierősítéseknek.

Vezeti: Nemzetközi Helsinki Szövetség

Partnerek: European Roma Rights Centre (Roma Jogok Európai Központja) és Európai Roma Információs Iroda

Tájékoztató: Savelina Danova, projektvezető, cím: savelina.danova@errc.org

TRANSPOSE – Az Egyenlőség Biztosításának Megszervezését Támogató Utazó Roma Pártfogó Hálózat

A projekt az Ír Utazó Mozgalom, a Roma Jogok Európai Központja és az olasz Helsinki Bizottság közös vállalkozása, és öt országra terjed ki (a Cseh Köztársaságra, Írországra, Magyarországra, Olaszországra és Szlovákiára). Célkitűzései:

- növelni a politikusok és a szakosodott szervek, valamint általában az egész társadalom körében az utazók és a romák hátrányos megkülönböztetésének ismertségét;
- elérni, hogy az utazók és a romák jobban tudatában legyenek a helyben elérhető jogi védelemnek és a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni eszközöknek;
- növelni a szolidaritást az utazók és a romák körében a hátrányos megkülönböztetés elleni erőfeszítéseik során;
- kiképezni egy olyan szakképzett utazó és roma szószólókból álló hálózatot, amely dolgozni tud azért, hogy helyi szinten alkalmazzák az EU egyenlőségi irányelveit.

Anne Jennings-Tauciene szerint „a TRANSPOSE-program egyedülálló lehetőséget biztosít az utazóknak és a romáknak ahhoz, hogy megszerezzék azt a tudást, amellyel szószólóivá válhatnak közösségeiknek. A kezdeményezés az információhoz való hozzáféréseken és így a jogokhoz való hozzáféréseken keresztül a képessé válásról szól. A cél egy erős, helyi támogatással rendelkező hálózat, amely olyan közösségi szószólókból áll, akik hatékony eszközként hasznosítják a TRANSPOSE-képzés során szerzett ismereteiket közösségeik javára”.

Vezeti: Ír Utazó Mozgalom

Partnerek: Roma Jogok Európai Központja és az Olasz Helsinki Bizottság

Tájékoztató: Anne Jennings-Tauciene, projektvezető, cím: communityadvocacy@hotmail.com

ROMA
EDEM

Promotion
of Roma/Traveller
Integration and
Equal Treatment
in Education
and Employment

Roma EDEM – a roma/utazó-integráció előmozdítása és egyenlő bánásmód az oktatásban és a foglalkoztatásban

A projekt általános célja a romákra vonatkozó antidiszkriminációs jogszabályok és a gyakorlat közötti ellentét csökkentése és annak biztosítása, hogy a romaügyek szilárdan az EU politikai napirendjén maradjanak. Szándékuk előmozdítani az antidiszkriminációt a közszolgáltatásban, növelni azon kulcsszemélyek számát az állami és a magánszektorban, akik ismerik a helyzetet, fokozni a romák és utazók szövetségeinek és közösségeinek, valamint a nőknek azt a képességét, hogy megvédjék alapjogaikat, és gondoskodjanak arról, hogy a romákról és utazókról, valamint kultúrájukról szóló tájékoztatások pontosak és sablonoktól mentesek legyenek.

„A kétéves végrehajtási szakaszban tervezett tevékenységek – mondja Cristina Domínguez Robles projektvezető – szemináriumokat tartalmaznak az oktatásban és a foglalkoztatásban alkalmazandó egyenlő bánásmódról a roma és utazó szövetségek részére minden egyes érintett országban, nemzetközi szemináriumokat a helyi szintű antidiszkriminációs jogszabályok és politikák figyelemmel kíséréséről, a romák számára tájékoztató anyagok előállítását és terjesztését az egyenlő jogokról, forrásokról és a helyes gyakorlat példáiról angol, spanyol, portugál, cseh, magyar és román, valamint roma nyelven.”

Vezető: Fundación Secretariado General Gitano

Partnerek: Észak-Írország Egyenlőség Bizottsága, a portugáliai Bevándorlási és Etnikai Kisebbségi Főbiztosság, a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségi jogok parlamenti biztosa, a Cseh Köztársaság Kormányhivatalának Emberi Jogi Osztálya, a romániai Antidiszkriminációs Nemzeti Tanács és a romániai Romani CRISS

Tájékoztatás: Cristina Domínguez Robles, projektvezető, cím: gabinete@fsgg.org

RomEco – a romák és a munkaerőpiac

„A romák európai társadalmi kirekesztése elleni küzdelemre irányuló politikák és projektek többsége a kulturális kérdésekre összpontosít – mondja Jochen Blaschke projektvezető –, és még mindig hiányoznak a romák egész Európában történő integrációjára fókuszáló politikák.”

A projekt célja a romák munkaerő-piaci helyzetének elemzése négy országban, Bulgáriában, a Cseh Köztársaságban, Németországban és Olaszországban, és a romáknak a gazdaságba való integrálására irányuló szakképzési programok felmérése. Egy nagyobb célkitűzés a diszkriminációval, munkaerőpiacokkal, szakképzéssel és romaügyekkel, valamint magukkal a romákkal foglalkozó szakértői hálózat létrehozása, eszme- és ötletcsere egy sikeres integrációs politika kulcsfeltételeinek meghatározása érdekében.

További cél a szakképzés új megközelítésének kialakítása a romák munkaerő-piaci integrációjának elősegítése érdekében. Ezenkívül ismertetőket és egyéb kiadványokat készítenek a romák helyzetének jobb megismertetése érdekében.

Vezeti: Berliner Institut für Vergleichende Sozialforschung (BIVS), Németország

Partnerek: Olaszországban: Università degli Studi di Firenze, Dipartimento di Scienze dell'Educazione; a Cseh Köztársaságban: Dzeno Egyesület, Bulgáriában: Studii Romani

Tájékoztató: Jochen Blaschke, projektvezető, cím: jochen.blaschke@emz-berlin.de; Guillermo Ruiz, projektkoordinátor, cím: guillermo.ruiz@emz-berlin.de

A roma hálózat támogatása A közösségi cselekvési program pénzügyi támogatást nyújt a roma érdekek EU-szintű képviselőit ellátó hálózatnak is. Ezzel a roma képviselők és politikusok kezébe kívánják eszközöket adni ahhoz, hogy egymással kommunikálhassanak és tanácskozhassanak, s ennek célja a roma kérdések „általánossá tétele”, vagyis más szavakkal annak biztosítása, hogy a roma érdekeket minden őket érintő politikában figyelembe vegyék. (A hatáskör részletei megtalálhatók a következő címen: http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/callspt/calls_en.htm)

Romák Brüsszelben – Mohácsi Viktória, az Európai Parlament képviselője

Mohácsi Viktória – mielőtt elfoglalta volna képviselői helyét 2004 decemberében – az Oktatási Minisztériumban a roma gyermekek integrációjáért felelős biztos volt, ezt megelőzően pedig Budapesten, a Roma Jogok Európai Központjában dolgozott. Roma identitása a kulcsa európai parlamenti képviselőségének, és egyértelműen küldetésének tartja a roma emberekért való küzdelmet.

„Bár mi romák nagyon változatos csoportot alkotunk Európában, közös az identitásunk, közös a kulturális örökségünk és a nyelvünk, még akkor is, ha sok különféle nyelvjárása van. Csoportidentitásunkat az évszázados hátrányos megkülönböztetés is megerősíti. Mivel fenyegetve érezzük magunkat, hajlamosak vagyunk saját közösségeinkhez ragaszkodni, és elkülönülni a többi embertől azokban az országokban, ahol élünk.”

Világos elképzelései vannak arról, hogy mit szükséges tenni ahhoz, hogy jelentősebb javulás történjen egész Európában a romák helyzetében. *„A civil társadalom lobbizhat, viszont a kormányok a kulcsai a lépések megtételének. Általánosságban azonban a kormányok arra hajlanak, hogy a roma kérdés kulturális viszonylataira összpontosítsanak, támogatva a roma folklórt, amelyet politikai szempontból népszerűnek és biztonságosnak tartanak, és rengeteg pénzt költenek az ezeken a területeken indított kezdeményezésekre. Nagyon keveset tesznek a romáknak a társadalomba való integrálására, keveset költenek az oktatásra, lakhatásra vagy a foglalkoztatásra, amely ezeknek a kulcsa. Amikor az emberek éhesek, nincs kedvük táncolni menni.”*

„Az oktatás kritikus kérdés, és egy olyan kérdés, amelyet a leginkább a szívemen viselek. Az oktatás helyzete nagyon hasonló minden országban, tekintet nélkül a roma népesség nagyságára. Még Finnországban is, ahol, ha jól tudom, kevesebb mint 10 ezer roma él, a roma gyermekek többsége speciális iskolába jár, amelyeket tanulási nehézségekkel küzdőknek hoztak létre. Magyarországon a 6 és 14 éves közötti korú gyermekek 30%-a jár speciális iskolába. Nézetem szerint ez szellemi holokauszt az ezekben az iskolákban végzők számára: alacsony szintű oktatást kapnak, amely hatékonyan megfosztja őket a továbbtanulás lehetőségétől. Viszont így nehezen találnak vagy lehetetlen találniuk állást, és végül is szociális segélyeken fognak élni. Az a tény, hogy sok roma munkanélküli, részben a társadalmi helyzetükből és a hátrányos megkülönböztetésből adódik, de jelentős részben ez a tanulatlanság következménye.”

„2002-ben a magyar kormány elindította a roma gyermekek iskolai elkülönítése megakadályozásának politikáját annak érdekében, hogy integrálja őket 2006-ig az általános oktatási rendszerbe. Ezt megelőzően felmérték a szülők véleményét a javaslatról. Míg a szülőknek majdnem a fele támogatta az integráció ötletét, 94%-uk azt mondta, hogy jobban szeretné, ha gyermekük roma gyerek mellett ülne az iskolában.”

„Európai parlamenti képviselőként abban látom a szerepem, hogy közvetítsek az EU és a területen dolgozó emberek között, és naprakész tájékoztatással lássam el őket a fejleményekkel kapcsolatban. Úgy vélem, az EU fontos, mert nyomást gyakorolhat a kormányokra, hogy tegyenek lépéseket. Célom biztosítani azt, hogy minden gyermeknek ugyanolyan joga legyen a minőségi oktatáshoz, tekintet nélkül a háttérére, és boldog lennék, ha mandátumom lejártá előtt elfogadnánk egy jogszabályt az elkülönítés ellen.”

„Nagyon optimista vagyok a Roma integráció évtizede kezdeményezéssel kapcsolatban, viszont fontos, hogy az érintett nem kormányzati szervezetek az alapokat a kockán forgó valódi kérdések felé és olyan programokba irányítsák, amelyek változást képesek hozni.”

Szakmai gyakorlat roma diplomások részére

2004 novemberében a Bizottság elindított egy, a Nyílt Társadalom Intézet által szponzorált szakmai gyakorlati programot annak érdekében, hogy 2005-ben a Bizottság szolgálatainál munkahelyi gyakorlatot biztosítson tíz egyetemet végzett roma személynek. A három-három hónapos szakmai gyakorlat az új tagállamok (kivéve Ciprust és Máltát), Bulgária, Románia, Horvátország, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Szerbia-Montenegró és Törökország pályázói számára nyitott. A cél a gyakorlaton részt vevőknek általános képet adni az európai integráció céljairól, gyakorlati tudást nyújtani a Bizottság munkájáról, és hasznos személyes tapasztalatot és kapcsolatokat biztosítani jövőbeli életpályájukhoz.

Roma szakmai gyakorlatok

Odile Quintin, a foglalkoztatási és szociális ügyek főigazgatója szerint a program lehetővé teszi a részt vevő diplomások számára, hogy „betekintsenek a Bizottság munkájába, és hozzájáruljanak elgondolásainkhoz... ez haszonnal járhat a fiatalok és közösségeik számára, de számunkra is nagyon hasznos lesz, mivel megfontoljuk saját, jövőre vonatkozó irányvonalunkat”.

A 2005. május 1-jével elinduló szakmai gyakorlatra kiválasztott négy roma diplomás: egy riporter a Bolgár Nemzeti Televíziótól, egy román jogi szakértő, aki a bukaresti Demokratikus Változás Alapítványnak és a budapesti Roma Jogok Európai Központjának dolgozik, egy személy, aki számos nemzetközi szervezetnél működik romaügyi tanácsadóként és egy közösségi kapcsolatkoordinátor.

Radostina Chaprazova, aki a bulgáriai Amerikai Egyetemen diplomázott politikai tudományokból, s a Foglalkoztatási Főigazgatóságon fogja tölteni a szakmai gyakorlatot, a következőket mondta: „Ez a szakmai gyakorlat rendkívüli lehetőség, de nagy kihívás is a számomra. Segíteni fog abban, hogy rájöjjek, valóban hozzá tudok-e járulni népem jogainak a védelméhez, és hogy a megfelelő életpályán vagyok-e. Bulgária különböző vallások, etnikumok és nemzetiségek olvasztótégelye. A romákkal szemben azonban nyílt ellenségeskedés nyilvánul meg abban, hogy – a velük szomszédságban lakást vagy a roma gyerekekkel egy iskolába járást ne is említsük – még a velük való kommunikációra sem hajlandóak. Romák ezrei laknak nyomorban, a közösség többi részétől elkülönített gettóban, elfogadhatatlan körülmények között, amelyet meg kell változtatni, és az én küldetésem, hogy segítsen ennek a változásnak a végrehajtását.”

Európai Bizottság

Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség – Éves jelentés 2005

Luxembourg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala

2005 – 36 oldal – 21 x 29,7 cm

ISBN 92-894-9455-7

ÉRTÉKESÍTÉS ÉS ELŐFIZETÉSEK

A Kiadóhivatal gondozásában megjelent, térítés ellenében kapható kiadványokat a világ minden pontján megtalálható értékesítési irodáinkban kérheti.

Mi a teendő, ha szeretnék egy kiadványhoz hozzájutni?

Miután megtekintette értékesítési irodáink listáját, kérjük, válassza ki az Önnek megfelelőt, és a rendeléshez lépjen kapcsolatba velük.

Hogyan juthatok hozzá az értékesítési irodák listájához?

- letöltheti azt a Kiadóhivatal honlapjáról: <http://publications.eu.int/>
- kérését faxon is leadhatja a (352) 2929-42758-as számon, és mi elküldjük Önnek a kért listát.

A sokszínűségért

A diszkrimináció ellen

További információt az EU diszkrimináció elleni politikáiról a következő címen kaphat:

Európai Bizottság
Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság
D.3 egység
B-1049 Brüsszel

empl-antidiscrimination@cec.eu.int

Vagy keresse fel internetes oldalunkat:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

A „Sokszínűségért – a diszkrimináció ellen” kampány internetes oldala:

<http://www.stop-discrimination.info>